

tekintetben hasonlít ama „pronunciamento”-hoz, mely II. Izabella uralkodásának véget vett: Riaz pasa kormányja ellen azért fordult, mert állítólag nagyon tulságosan kedvezett a külföldiek érdekeinek. Sherif pasa, ki ezután miniszterelnök lett, Arabi ösztönzésére alkotmány létesítését kérte a khedivétől. A nemzeti párt december 18-án emlékiratban fejtette ki erre vonatkozó nézeteit. Kimondotta, hogy teljes lojalitással viseltetik a török szultán iránt s elismeri az ő fenhatóságát, mint császárt s mint mohamedán kalifát, de nem engedheti meg, hogy Egyiptom török pasaság legyen s egész Európa s különösen Anglia garanciáját hívja fel Egyiptom függetlensége érdekében. Lojalitást fogadnak a nemzeti párt tagjai a khedivének is, de nem tükrik meg a despotikus kormányformát, hanem sürgetik az alkotmányos parlamenti állapot létesítését. Az egyiptomi nemzeti adósságot, mint a nemzet becsületével összefüggésben álló kötelezettséget, elfogadják, bár hangsúlyozzák, hogy azt Izmail pasza önző és becselens kormányja saját céljaira fordította a nemzet beleegyezése nélkül. A külföldi tőkepénzes ellenőrző bizottságát egyelőre szükséges rossznak tartják, de reménylik, hogy az egyiptomi nép fokozatosan megszabadul európai hitelezőinek járma alól, s maga lesz képes ügyei rendezésére. Panaszok, hogy a külföldiek, különösen a francziák, nagy számmal tudolnak a kormányhivatalokra s már 1345 ily hivatalnok van, kiknek kedvéért a fizetéseket 3.700,000 forinttal emelték évente. Az Egyiptomban letelepedett európaiak kivételes helyzetét, hogy némely adóktól mentesek s nem állanak az egyiptomi polgári törvénykezés fenhatósága alatt, szintén fölpanaszolják. A hadsereget nézetök szerint föl kellene emelni 18,000 főre, a mint azt a porta 1841-ki fermánja megengedte s a szudáni birtokokat e tekintetben igénybe kellene venni. A nemzeti párt végre teljes válasszabadságot hirdet s Egyiptom minden lakójának, legyenek azok mohamedánok, koptok (keresztények) vagy zsidók, teljes törvényes egyenlőséget. Ez utóbbi pontot a kairói nagy muzulmán egyetem sheikjei is megerősítették.

A parlament a nemesség, vagyis inkább a vagyonos osztály képviselőiből ez év elején összeült, Arabi hadügyminiszterrel lett s egyúttal a pasa rangot nyerte. De a parlament s a khedive között csakhamar összeütközés történt, mivel az utóbbi, a nemzetközi pénzügyi ellenőrző bizottságot hozva föl ürügyül, megtagadta a budgetnek a parlament elé terjesztését. Innen kezdődik a jelenlegi krízis, mely most már valóságos háborúvá fejlődött. Arabit májusban száműzték, de ő ellenszögült s ma az angol és francia egyesült hadsereg ellenében is sikra mer állani. Tényleg ma már ő Egyiptom ura, külön miniszteriumot nevezett ki s a nép, mely vallása s nemzetisége hí védőjét látja benne, az idegenek oltalma alatt álló, de tényleg hatalom nélküli khedive helyett őt ruházta föl a diktátori méltósággal, a nélkül, hogy a címet megadta volna neki.

A hatalmas vezér hazafiai s vallásos lelkesedéssel folytatja munkáját. Még ha kalandor volna is, e lelkesedés kiemelné őt azok sorából. De nem is kalandor Arabi, hanem valódi nemzeti hős. Lehet, hogy politikája téves; nagyon valószínű, hogy a természet által nyújtott rendkívüli védelmek dacára Egyiptom az európaiak hatalmas fegyvere előtt kénytelen lesz meghódnai, de azért Arabi neve többé nem vész el s az a lelkesülés, melyet az ő működése a mohamedánok között fölkelített, esetlegesen halála után is sokáig megmarad. Arabi pasát ezért már most történeti alaknak kell tekintenünk.

ST.-CLOUD.

(1882. márczius 15).

Előtte, mintha őre volna itt,
Terül az óriási város el;
Háztengerét és büszke tornyait
Sűrűn borítja gyári gözlepel.
De vigan néz le rá a cloudi lak:
A fojtó lég ott fönn nem érheti,
So' termeit, se' fűsét fáinak...
Pihenni jár a Caesar ide ki.

Pihenni oly sok bái éj után,
Selyem párnák helyett enyhe gyepadon:
Elszenderedni lágyan, igazán,
Keringő hangja helytt madár-dalon.
De véle jó a szűkebb udvara,
Szolgái mindig készen ő neki,
S megnepesül a kastély udvara...
Pihenni jár a Caesar ide ki.

Fényes világ; a szolgál-rész kivált:
Aranyport ver föl mind', a merre lép...
Némán köszön, de „eljen”-t nem kiált:
— Örülve nézi bár — a cloudi nép.
S a kastélyból hogy hall zenét, kacszajt,
S fényárban usznak márvány-termei:
„Ti boldogok!” — csöndjében így sohajt...
Pihenni jár a Caesar ide ki.

Pihenni: — ott lenn láрма van s robaj,
Mert hol kenyérrét ló-fut a tömeg,
Imádkozás, szitok, dal és sohaj:
Mind egy chaoszban zúg, mint fürgeteg.
Csak néha hallható viszhangja itt,
Az is tompán, ha szellő kergeti,
S megrontja mégis folség álmaít...
Pihenni jár a Caesar ide ki.

Kegyeltje jó; — jó hir van ajakán:
„Uram, császárrá tett a nép szava”.
Hát est jelenté rémes éjszakán,
Haragnak tetsző tompa moraja?
És jó a „nép”, a papság és urak,
S külső hatalmak nagykövetjei:
Öröm zajától zeng a cloudi lak...
Pihenni jár a Caesar ide ki.

Pihenni, mert a nép zajong megint;
Zúgása tengeré: szörnnyű, konok;
S a mint a császár innen széttekint,
Versailles felé néz s így szól: „Bourbonok!
Miként ti hajdan, én is úgy tesztek:
Népem zajong, dícsőség kell neki,
Nem nyugszom hát, míg győző nem leszek”...
Pihenni jár a Caesar ide ki.

És győző nem lón... s hajh! országa sem;
Az ellenség csak mind előbbre tört;
Ágyúza Páris durva-dölyfösen,
A cloudi márvány-trón is összetört.
Önnépe volt a másik romboló,
S ma már csak porhatag rom hirdeti,
Hogy földi nagyság mily gyorsan muló:
Pihenni járt a Caesar ide ki.

UJVÁRI BÉLA.

EGYIPTOM A PUSZTULÁS ELŐTT.

Máltától négy napi távolságra déli irányban a csillagok ragyogóbb fényvel égnek, a kelő nap sugarai tűzvörösek, a mint a pálmárdókat megaranyozzák; úgy tetszik, mintha a láthatár légköre be lenne szórva a puszta homokszemeivel s ezek a napfényben mint mennyi aranyziskrák csillognak. Ezt a látványt csak Egyiptom nyújtja az utasnak.

Egy angol utazó mintegy negyven évvel ezelőtt tett nyilatkozatát: „Keletet legáltalában a változatlanág jellemzi”, a legutóbbi négy évtized hatalmasan megváltozott. Ez időközben több változáson ment a kelet keresztül, mint azelőtt négy század folyamán. A most rommá égetett Alexandria világvárossá nőtte ki magát. Itt Izis és Oziris, Jupiter, Krisztus és Mohamed városában ipir és kereskedelem vi-

rágzott. Itt, hol sz. Márk, Jusztinián és Origines tanítottak, itt, hol Aratus dalolt, Lucian írta költeményeit, hol Klopatria szeretett és meghalt, hol Hypathia vitakozott, — a modern Egyiptom kikötő-városa emelkedett. A régi emlékeknek csak egyes romjai maradtak fenn. Az ő város európai alakot vett föl magára. Jönléte, népessége egyre gyarapodott. Ha gondolóra veszünk, igazán bámulunk kell, hogy egy század alatt hatezer lakos kétszáz ezerre szaporodhatott. A világ minden vidékéről tödültek oda a szerencsekeresők.

Egyiptomban a gyapot-, viasz-, cukor- és gabonakereskedés a legközelebbi tíz év alatt jelentékenyen emelkedett, ezenkívül a karavánok másféle árucikkeket is halmoztak föl az alexandriai és kairói piacokon. Gyöngyöt, gyöngyházat, mézgát, elefántesontot, illatszereket, kávét és gyógyfüveket óriás mennyiségben. A vasut, a felső Niluson létesített hajózás még inkább lendített a forgalom. A bevétel is jelentékenyen emelkedett, a mennyiben az egyiptomiak kezdtek hozzá szokni az európaiak kényelméhez és fényezéséhez.

Évenként körülbelül három ezer hajó horgonyzott Alexandria kikötőjében. Tunisztól Szmirnáiig itt volt a legbiztosabb kikötőjök a hajóknak. Maga a város elég messzire esik Egyiptom éltető folyamától, a Nilustól, de a mesterséges csatornázás e bajon is segített. A delta gazdag és buja talajából áll El-Bahán vagy alsó Egyiptom; másik kerülete El-Vostani vagy közép, végül a harmadik, El-Said vagy felső Egyiptom. Az utas a reggeli gyorsvonaton indulván el, délre Kairóba érhet. A Makrotis tavában fürdő pelikánokat a vonat robogása már meg sem zavarja, aztán több mérföldön keresztül gyapot- és buzatermő földekből kerülnek el, melyeket közbe-közbe csatornák metszenek keresztül. Itt-ott feltűnnek csillogó meszeltjeikkel az arab falvak. Nyugaton magasnak ki az óriás gúlák, a mesés mult eme szilárd emlékszoibrai. Kairóhoz közel ismét Európában érzi magát az ember. Gyönyörű kéjlokak, művészileg berendezett kertek között halad el a vonat, míg nem a városba ér. E vidéken még csak tizenöt évvel ezelőtt is sik, puszta és kietlen volt a határ. A városban a kelettel küzdő nyugatnak egyes képei mutatkoznak. A nagy Al-Kairó még most is egy áll előttünk, mintha Szaladin és utódai uralkodának fölötté. Láthatjuk Amru vérfoltos sátorát, a mint annak tétéjén galambok fészkelnek, a mamelukok sirjait, az ötszáz mecsetet; a szük utcák, a nyomott építészett, általában minden azt hirdeti, hogy ez a régi városrész nem akar szakítani a multtal. De maga Kairó egészen más színzetű. Szűk sikátornak hire-hamva sincs, egész utcákat bontottak le, hogy a főutca, mely a vasutól a vendéglőig vezet, egyenes legyen. Szép sétányon gurul a kocsis, s nem kell számárháton törni magát az utasnak, hogy a városba juthasson.

Kairó kelet városainak királynéja. Több utca egészen európai alakot öltött. A szűk csatorna bájos tóvá változott, gyönyörű ligetek közt szórják el a kávéházak, színházak s a kör-sétányokon katonai zenekar mulattatja a közönséget. Az Eskebieh negyedben vannak a középületek, az európai kereskedők lakásai s üzlethelyiségei. Van itt minden, a mi az utast kielégítheti; kitűnő vendéglők, egyletek, dalmít-színház, francia szinkör, bálók, hangversenyek, egészen európai módon megy minden.

A khedivének Kairó környékén öt palotája van, de legkedvencebb mulató helye volt az Abdin-palota Uj-Kairóban. Keleti és európai fényvel van berendezve. A falakat tükrök helyettesítik, úgy, hogy az ember szűzföldről is láthatja magát. Márványmedencék, egyiptomi,

török, európai butorzat ragyog a termekben. A könyvtár gazdagon képviseli a művelt nemzetek irodalmi kincseit. A közigazgatás terén már majdnem minden az újabb rendszer szerint intéztetik el, s csak a posta tartotta még meg keleti jellegét; ott, hol vasut nem ágazik szét, Szudán erdősegein keresztül félmeztelen hirnők viszik a leveleket, az égető puskákról pedig tevéken szállítják a csomagokat.

Az újabban létesített közmunkák modern szempontból értékesebbek, mint a fáraók által épített hatalmas gúlák, de az is igaz, hogy általuk Egyiptom adóssága is óriási gúlává emelkedett. Ezerszáz mérföldnyire húzódo vasut szeli a tartományt, a vonal mindinkább mélyebben hatolt Szudán erdősegeibe, honnan ki akarták építeni a Darfuri pusztaságig. A Nilust szabályozó vashidak s újabb szerkezetű gépek szintén milliókba kerültek. Ismaila, Egyiptom egyik legszebb városa, mely gyarapodását a Szuez-csatornának köszönheti, husz évvel ezelőtt járattan homoksvatag volt; most ide százharmincz angol mérföldnyire vezetik az édes ivóvizet. A sivatag szélén pompás kertekkel gazdagon diszlő város áll, melyet szorgalom, kitartás és pénzáldozat teremtett.

Ismailától néhány órai gőzhajózás után a Szuez-csatornán Port-Szaidba, az északi vonal határvárosához érünk el. Lesseps és munkásai 1859. ápril havában itt ütöttek sátorát. Akkor még e hely kietlen sivatag volna. A Menzalehtől hordták meg s alkották a város talaját. Itt a csatorna bejárat óriási műgonddal s áldozattal készítették el szintén az újabb időben.

A Nilus újszerkezetű vízvezetékéi szintén a a mult évtized remekei. Még Herodot megmondta, hogy Egyiptomot a Nilus ajándékozta az emberiségnek. Évenkénti áradásai árasztanak jóllétet a tartományra. Az áradás júniusban kezdődik és szeptemberben éri el tetőpontját. Viz borítja a földet mindenütt, a falusi nép úgy gázol a vízlepte földön, mint a hosszú lábú gázló. Városok és falvak egy-egy Velenczéhez válnak. A mint Khartumban az áradást észreveszik, rögtön megsürgönyzik Kairóba, s a nép hozzálat szorgosan a védtöltések javításához. Nyolczszáznegyven fő-s aztán számtalan kisebb csatorna, — melyek nagybára a jelenkorak köszönhetik létezésüket — fogadja medrébe az árt, melyet öntözésre szoktak alkalmazni. Ez a rendszer nagyon egyszerű s jótékony eredményű. Felső-Egyiptomban számos viztartó-medence látja el bő vízzel az Assuan és Assziut közt fekvő környéket, s ilyen medencéket egész Kairói létesíthetnek szükség esetén, azon alól pedig vízvezető csatornák ágaznak szét. Áradás-kor először is a főcsatornák telnek meg, melyek kiáradván, megöntözik a környéket, mikor a föld jól teleitta magát, átbotcsátják az alsóbbrendű s fekvésű csatornába, mignem aztán az egész földterület gazdag öntözésben részesül.

Bármilyen széles terjedelemben áztatta is meg a Nilus a vidéket, maradnak még is egyes öntözetlen területek. Hogy tehát ezen is segítve legyen, a vizet a főcsatornában egész esztendőn keresztül a dagály legmagasabb színvonaláig fenn kell tartani. Mehemed Ali kezdeményezte e terv foganatosítását, de kivelte az újabb időre maradt. Nagyszerű vízműépítészeti remek ez a vízvezeték. Hatvankét, faragott kőből készült ivezet emelkedik ötven lábnyira a folyó vízszine fölött, s ez ivezetekeken emelkednek a vízvezető gépek tornyai. Ez a remekmű I. Ismail uralkodása alatt készült, ennek segítségével az eddig vízmentes területeket is meg lehet öntözni s a szárazságtól nem tarthatnak.

A Nilus ezóta egészen más ábrázatot öltött. Gőzhajók szeldelik a szent folyam kekes hullámain, habár még most is találhatni oly vizi

járműveket, melyeknek mintái a fáraók sírköveire véve láthatók. E szent folyam ringatta Mózes bölcsőjét, a gyermek Krisztus szomját nem egyszer oltá el. Herodot ennek partja mellett írta történeti műveit, itt dalolt Homér, Eszaiás próféta itt döregte el jóslatait. Itt tartózkodott Plinius, a természetbuvár, Tibull itt nevezte Nilust atyjának. Az egyiptomi papok tiszteletteljesen hajoltak meg Nilus istensége előtt Thebeben, így szólván: «csak azt tudasz velünk, honnan eredsz, mert csak azt ez egy óhajtanók tudni s ezt az egyet nem tudjuk meg soha.» Lucian római barátaival a folyam partján sétálgatva azt jósolta, hogy a melyik nemzetnek sikerül valaha föllebeteni a fátyolt, melylyel a víz tündérei elrejtik Nilus forrását, az a nép romlásához siet. Horácyr azonban azt mondja: «Boldog lehet az, ki egykor fölfedezi a Nilus forrását.» Caesar, a mint említi, szívesen lemondott volna egy pár dícsőséges diadaláról, ha ő leendett az első e folyam forrásánál. A mozlímok teljesen megnyugodtak a rejtélyes titokban s csak ezt ismételtgették: «isten küldötte azt földünkre». A rejtély eltűnt. A Nilus forrásait nem az égben keresi már a tudomány.

Egyiptom a Közép-tengertől a Victoria N'yanzág terjed s az egyenlítő hosszában Zan-zibár határáig. Legalább is ötszörte nagyobb most, mint a fáraók, Ptolemaeusok és kalifák uralkodása idejében. Sőt a mi több, Darfur, a Darfertit tartomány, a messze nyugaton fekvő Pondokoro is az új Egyiptom területéhez tartozik. Nyolczvan mérföldnyire Kairón felül, a fayumi völgy Egyiptom virágos kertje, a folyamzszakadékok áldást áraszt e hétszáz négyszög mérföldnyi területre s a csatornák hálózata folytán itt minden buján terem, a mi csak Egyiptomban termelhető. Rózsáligetek terjesztenek kellemes illatot. A völgyterület hetven népes község miveli. Fölemlíthető még a gazdag dongolói kerület, mely állattenyésztéséről nevezetes. A berberek tartományá szintén termékeny, Taka kerület lakói többnyire Arabiával vannak kereskedelmi összeköttetésben. Atbara gazdag kerület, mely bőven kap áldást az áramlatból, Khartam, hol a kék és fehér Nilus csatlakoznak, az erdős Szennaár, Kordofán, mely sohasem ismeri a vizszükséget; nyugatra ettől fekszik Darfur, melyet mintegy öt éve kapcsoltak Egyiptomhoz, a saharai sivatag által bekerített oáz, körülbelül öt millió lakossal, hol a rabszolgakereskedést nyagban üzik. Kordofán és Szennaár közt terül el Sillok tartomány, melynél Schweinfurth utazó állítása szerint, e világon sincs termékenyebb vidék. És így tovább. Gazdag, nagyon gazdag ország Egyiptom, s mégis szegény!

Egyiptom lakossága annyira különbözik egymástól, mint területe. A Közép-tengertől az első kataraktáig terjedő területen lakik mintegy hatodfél millió arab, kopt, török, nubiai, görög, zsidó, örmény s európai mindenféle nemzetből vegyesen. A fáraók idejében gyér népességű Egyiptom ma népesség tekintetében a legnagyobb európai államokkal versenyez. Az arabok az egész népesség negyötödét teszik, de ezek is különféle származásúak; nagyobbára kopt keresztények ivadéka, a kik Amru uralkodása alatt tértek át az iszlámra. Külsőleg ez a legnemesebb egyiptomi faj. Izmos testalkatúak, arcuk tojásdad, fekete, ragyogó szemök mélyen becsik, orruk egyenes, vastag, duzzadt ajkuk ugyan, de szájuk szabályos alkotású, fogoruk vakítóan fehér, válluk széles, tagjaik szép idomúak. A nők tizenkét éves koruktól huszig gyakran meglepő szépségűek. Vércméreket a fáraók idejétől fogva nem változtak semmit sem. «A világon ezeknél türelmesebb, békeesebb,

otthoniasabb, jobb kedélyű népfajt sehol sem találhatni.»

Az arabok után jönnek a *beduinok*, a kik feltétlenül őrzik nomád szokásaikat s büszke függetlenségüket; a sivatagokon kalandoznak s csak nagyrítka legelgetik nyájait a mivel földterületen; a téglaházakban született s ott lakozó koreneptől annyira idegenkednek, hogy a beduin halálos szegénynek tartaná ilyenek közé házasodni. A *török* elem a nagy ottomán hódítás alkalmával, 1517-től teledgett meg Egyiptomban s harmadfél századon keresztül minden fontosabb állomást ők foglaltak el; tekintélyök azonban ma már alábbszállott s többnyire iparosok, kereskedők vagy papok.

Az első és második vízesség közti területen többnyire *nubiaiak* laknak, kik felső Egyiptomban néhány évig mint cselédek, napszámások, földművesek szolgálnak s mihelyt kissé megzedik magokat, visszatérnek csöndes falujokba. Ezek a népfajok mohamedánok.

A lakosság nagy jórésékét képezik aztán a *koptok*, kik állítólag árszázezernél is többen vannak. Ez a népfaj a tulajdonképeni *benszülött* egyiptomi ősnépelem sarjadéka. Habár Kambyzes perzsáival és Nagy Sándor görögjeivel összevegyültek is: mindamellett ők hasonlitanak legjobban alakra, idomra az egyiptomi emlékkövekre vésett emberekhez. Testszínök sötétsárgás, meredt, hosszukás, fekete szemök van, arcuk puffadt, orruk egyenes s tompa hegyű, ajkuk duzzadt, fekete borzas hajuk van. Kopt nevetek Egyiptom Thebais tartományának Koptosk nevé városától vették. Közélethen arabul beszélnek, de az isteni tiszteletben az eredeti kopt nyelvet használják. A keresztény vallás hívei, de hitelveik nem mindenben egyeznek a többi keresztény felekezetek hitelveivel, így p. o. a többek között a szombatot is megünnepelik. A koptok ravaszok, élelmesek, fukarok.

Az *abissiniákat*, kik szintén a koptok vallását követik, többnyire mint cselédeket alkalmazták. A nők oly szépek, hogy a georgiai szerkesz nők után a háremekben övök az elsőség. Zsidók vannak a legcsekélyebb számmal, de ezek talán még a lengyel zsidóknál is piszkosabbak s vakbuzgóbbak.

Ily népesség sűrű-forog az egyiptomi városok s falvak utcáin; valóságos bábeli zagyalék. A gyermekek, egy pár fővárost kivéve, meztele-nül szaladgálnak. A gyermek tizennégy éves korára ugy néz ki, mint valami meglett férfi. Tizennégy éves korában lép ki az életbe, koldul vagy lop néhány forintot, megnösi, vagy haszonbérrel egy kis gazdaságot vagy napszámosság lesz. Ugy él, ugy munkálkodik, mint elődei, iszonyodván minden újítástól. Jókedvű, vidám s csak akkor jó méregbe, ha azt lobbantják szemére, mire legbüszkébbnek kellene lennie, ha t. i. farao ivadékanak csufolják. Bármilyen kegyetlen bánjanak vele, akár mint sarczolják is, el nem hagyja ősi hajlékát, babonás vonzalommal ragaszkodik földjéhez. Az az ő paradicsoma s onnan, ha elhívja a halál, hite szerint egyenesen a mennyországba lép át.

A földmívelés most is azon kezdetleges állapotban teng, mint József idejében. Ugy tetszik, mintha a földmívelési eszközök mintáit is a sírokból lopták volna ki. Angol gyárosok mindent elkövettek, hogy az újabb szerkezetű gazdasági eszközöket közöttük megkedveltesék, de a khedive s néhány gazdagabb pasa kivételével még mindenütt a régi kezdetleges eszközöket alkalmazzák. Egyiptom még kétannyi munkást igényelne s ha az újabb gazdálkodási rendszert be lehetne hozni, háromszorta több terményt lehetne fölmutatni.

A rabszolgaságot törvény korlátozza, de azért végképen még sem tudták eltörölni. A déli

és nyugati terület lakói élénk rabszolgakereskedést folytatnak Zanzibárral, Arábiával, Marokkóval és Sztambulal.

A hadügy, az igazságszolgáltatás s közoktatás az újabb korban hatalmas lendületet vett. A sereg fentartása nyolcz millió forintba kerül. Ezelőtt a khedive csak háromezer katonával rendelkezett, most azonban negyvenezer főre szaporodott az állandó hadsereg, tartalékban pedig harmincezer ember volt. A rendes és tartalékos katonákon kívül készen állott mindenkor hatvanezer beduin, kik saját lovaikon s fegyvereikkel szállottak a harcmezőre. Legnagyobb baja az egyiptomi hadseregnek az, hogy szervezetlen és fegyelmetlen. Az újabb időben életbe léptetett intézkedések javítani akartak e

nyelve arab, olasz és francia. Egyiptom az első mohamedán állam, mely a közigazgatást európai módon vezeti. De mindenek fölött a közoktatás az, melyre a khedive kiváló gondot fordított. Szaid pasa kormányzása alatt 1862-ben az imámok rendelkezése alá iskolai czélokra mintegy negyvenezer forint adatott át. Ez volt az első lépés. Már 1872-ben ez összeg 800,000 forintra emelkedett; megjegyzendő, hogy a khedive és fiai magán pénztárukban is tekintélyes mennyiséget adtak. Az iskolákat felekezeti különbség nélkül segélyezték.

Mehemed Ali idejében még csak hatezer fiu járt köziskolába, de a koránban s némi számvetésen kívül alig tanították őket egyébre a papok. A hitterítők iskolái ezektől annyiban

az iskoláztatás ügye. Mostanában hozták be a kötelező iskoláztatást, s a földművesek gyermekei is részesülnek a nevelés áldásaiban, s ha e vészes zavargás közbe nem jön, már a legközelebbi nemzedék magas műveltségi színvonalra emelkedhetet volna.

A khedive külön tisztkepző intézetet állított föl, hol a tisztjelöltek a művelt nyelvekben s hadi tudományokban nyerneket oktatást, ezenkívül külön iskolában tanulnak az altisztek is s csak azon esetben bocsátják őket haza a szolgálati év letelte után, ha kellőleg tudnak írni és olvasni. Különösen az arab gyermekek tesznek bámulatot előhaladását; a szerencsenek nehezebb fejűek, úgyhogy a szerencsen ezredben is ritka a szerencsen tiszt, többnyire arabok alkal-

langókon akad meg örvendő szemünk. Az öröm és öröm különbsége azonban csak egy betű. Ott a virágkóró alján, levelek alatt, lapul el a béka; a pázsit zöld fűvéhez tapad egy csiga s a bokrok sűrűjéből rejtélyesen siklik tova a kigyó. Örömmünk ime mily hamar meg lett zavarva! A béka, kigyó, csiga utálatot, undort és félelmet gerjeszt bennünk. Mi ez? Miért van ez így? Valóban a természet mostoha gyermekei volna-e a szegény állatok? Oh nem! A természet háztartásában ezek is fontos szerepre hivatvák, s a teremtmények nagy láncolatában összetartó kapcsok, szükséges láncszemek. Nem a természet, de mi magunk bánunk el velök mostohán, mi magunk kárhozzátjuk őket képzeletünkben mostoha sorsra. A kis gyermek édes altató meséibe beleszöjjük a virágot, a lepkét, a madárkát, mint a jó és szép eszményesítését; a békát, a csigát, a kigyót pedig, mint a rossz

A molluscák, vagyis a testők minősége szerint úgynevezett *„puhatestű állatok”*, melyek alatt a csigák és kagylók értetnek, azon lények, melyeknek mint a legelső szerves testi maradványoknak nyomaira, már a legrégebb történelmi idősakok előtti korban, a földkéreg rétegeiben, a kőületekben is találunk. A földkéreg képződésére nagy befolyással bírtak, mivel roppant egyéni mennyiségüknek fogva, az állatok csoportos kihalása s héjaiknak lerakódása által a vízben, nagy kiterjedésű kőzetek, mint pl. a kagylómész képződéséhez szolgáltattak anyagot. Ezek előfordulása a földtannak (*Geologia*) nagy előnyére van, mivel földünk némely, egymás után képződött rétegeinek megkülönböztetését és meghatározását teszik lehetővé. A letűnt korszakokból kőületekben eddigelé 6000 fajt találtak fel, melyek a most élőkől lényegesen különböztek.

szárazföldiekre (5226 fajjal).

Kagylók csak a vízben fordulnak elő, de a csigák egy része vízben, másrésze a szárazon él; olyanok, melyek vegyesen, vagyis majd vízben, majd szárazon élnek, mint a hullók — nincsenek.

A fajok legnagyobb része, majdnem $\frac{2}{3}$ -a a tengert lakja, s ezek nemcsak a legkülönbözőbb, legcsodálatosabb alakváltozatosságban jelentkeznek, hanem szép gyöngyházrétegű s a legpompásabb színekben váltakozó héjuk által is elragadnak. Ezekről azonban jelenleg nem szólhatunk, mivel ezuttal a hazánkban élő csigák és kagylók életmódjából és szervezetéből az érdekesebb jelenségek megismertetését tűztük ki feladatunkul.

Hazánkban mindenütt, a hol s a meddig növénytenyészet mutatkozik, találhatók csigák és kagylók is; míg azonban virágok utunkban

PHAROS-ERŐD.

ADA-ERŐD.

A VILÁGÍTÓ TORONY ERŐDE.

EL-KAMARIA ERŐD.

MEKS ERŐD.

MARSA-EL-KANAT ERŐD.

ALEXANDRA

SZULTAN

SUPERB

INFLEXIBLE

PENELOPE

INVINCIBLE

MONARCH

HELICON

TÉMÉRAIRE

ALEXANDRA BÉKÉZÉSE.

bajon, mert törvényszerűleg kötelezve volt minden tízedes arra, hogy legalább írni s olvasni tudjon; a tiszteknek is külön vizsgát kell kiállaniok; általában a khedive mindent elkövetett, hogy a francia s porosz főnevei intézményt meghonosítsa. Két fő katonai állomásra amerikai tábornokokat nevezett ki, u. m. Stone-t tábornokot s Loring-ot a középtengeri erődek parancsnokául.

Az igazságszolgáltatási rendszer is gyökeres módosításokon ment keresztül. Három első folyamodású törvényszéket állítottak föl, honnan az ügyek a főtörvényszékhez fölebezhetők. A törvényszékek névleges elnökei benszülöttek, de tényleg idegen alelnökök vezetik az ügykezelést s a főtörvényszék tizenegy bírása közül hét szintén idegen. Öt évre nevezetnek ki s ha akarják vagy nincs ellenük kifogás, továbbra is ott maradhatnak hivatalukban. A törvénykezés

különböztek, hogy itt a keresztény gyermekek a szent írást tanulták. A mostanában létesített iskolák egészen más elvből indulnak ki, czéljuk az általános műveltség terjesztése. Európai tanítók alkalmaztattak, mint p. o. a helvét Doa és Rogers, ki egy időben kairói angol konzul volt s újabb országos tanfelügyelővé nevezetett ki. Az alkirályné védnöksége alatt külön leányiskolákat állítottak föl. Ez iskolák főfelügyelője a dublini érsek unokahuga, Whateley kisasszony, ki rendkívüli buzgalmat tanusít.

Mintegy hat évvel ezelőtt már százezer függő gyermek látogatta az iskolákat s ha gondolóra vesszük, hogy Egyiptomban alig lehet több 350,000 gyermeknél, a kedvező arány fölött alig lehet kételkednünk s bámulnunk kell a közoktatás terén kivívott eredményeket. Negyszerre magasabb arány ez, mint Oroszországban tapasztalható, sőt Olaszországban sem áll így

maztatnak. A kairói citadellában, a tiszt iskolában a benszülött ifjak a betűszedők, javítókönyvek, könyvkiadók, térképrajzolók s az az európai tudós utazó, kitől vázlatunk nagy részét átvettük, rendkívül kiemeli ügyességüket és tanulmányosságukat. Arab nyelven itt havi tudományos és szépirodalmi közlönyt adnak ki, melyben igazán érdekes és értékes cikkek foglaltatnak. Szóval Egyiptom megnyitott a nyugati civilizáció áldásainak, s ha ez átkait is nem viszi magával s befolyását nem használja fel a népkapcsi kizsárolására, — nem lenne most ez ország oly szerencsétlen.

K. T. K.

A CSIGÁK ÉLETÉBŐL.

Kirándulásainknál a szabadban, illatozó virágokon, éneklő madarakon, tarka színű pil-

és rut képviselőjét mutatjuk be neki, s így már eleve egyrészt hajlamot, másrészt ellenszenvet oltunk a gyermek kebelébe, a böles természet egyaránt okserk teremtmenyei iránt.

A gyermek hajlama, ellenszenvé az iskola padjain is ritkán küzdhet le, és ez a korán beoltott indulat oka, hogy ez alsóbb rendű állatokkal később is igen kevesen foglalkoznak behatóbban, s hogy ezek tekintetében a közéletben az előítéletek a téves nézetek még annyira otthonosak.

Tapasztaljuk gyakran az életben, mely végzettségé válhatik egy megrögzött előítélet, tapasztaljuk, hogy midőn később gyakran a véletlen segít a való megismeréséhez, magunk előtt is neveltségünk tűnik föl eloszlatoit előítéletünk.

Ha megismerjük a körülünk létező más lényeket, s azok mivoltát és czélzserűségét belátjuk, lehetetlen, hogy előítélet helyett, mely az ellenszenvben nyilvánult, gyönyör és bámulat ne vonuljon keblünkbe. Lássuk csak azokat a rut csigákat és kagylókat némileg közelebből.

A jelenleg élők nem annyira a mennyiség, mint inkább a fajok nagy számában előforduló roppant változatosságuk által tűnnek ki, úgy hogy tekintve az egyes állatesoportokat, a rovarok osztálya kivételével, a legtöbb fajban ezek fordulnak elő; az ismeretes fajok száma 18,000-re becsültetik, s ezek közt van 13,500 csigatáj és 4500 kagylófaj.

A közéletben sokan a csigát és kagylót az előbbi megnevezés alatt egybevetve összetévesztik. A különbség azonban igen lényeges, mert a csigák testükön fejjel, azon kifejlődött látási és tapintási szervekkel, szájjal s abban rágásra alkalmas szervekkel bírnak. A kagylóknak nincsenek fejük, a test előrészen csupán szájjüregük van, minden rágószerv nélkül. A csigák, kevés kivétellel, testök oltalmazására egy darabból álló héjjal, míg a kagylók két, teknősalaku, csak felül összenőtt héjjal bírnak.

Az említett 18,000 faj a tartózkodási hely szerint eloszlik.

tengervízalakokra (11,270 fajjal),
édesvízalakokra (1504 fajjal),

mindenütt nyílnak, lepkék és madarak szeméink előtt repülnek, úgy hogy azok változatossága azonnal élénk tárul, a csigákat minden egyes vidéken különös figyelemmel kell kifürkészni. A közönséges *kerti bigán* kívül rendszeren alig egynehány más fajt szoktunk észrevenni. Mily nagy azért meglepetésünk, ha egy oly gyűjtő akad, ki a vidéket kikutatva, bemutatja a legváltozatosabb fajok tarka nagy halmazát!

Hazánkban összesen 330 faj ismeretes, egyedül Budapest határán 162 mollusca, 108 faj s 54 válfajban fordul elő; egyes fajok pedig itt oly nagyszerűen szép kifejlődésben jelentkeznek, a minőben sehol sem találhatók; úgy hogy alig győzzük a külföldi gyűjtők igényeit ezek birhatása tekintetében kielégíteni; sőt a mult nyár folyamán egy angol tudós és egy porosz szakember a költséges fárasszó utóól, s az uralkodott hőségétől sem riadt vissza, hogy azokat itt élve tanulmányozhassa.

A csigák hosszukás lágy bőru nyálkás testén határozottan megkülönböztetett fejet, mint más állatoknál, nem találhatunk, a többi testtel egybeolvadt, de mindig szemmel, tapintókkal és szájjal bír. Emésztési szervek is igen kifejlették. Az idegrendszer 3 fő-, fej-, láb- és beldúc-ból áll. A szív, mely a lélegzési szervekből jövő vért fűveszi s a testbe szétvezeti, vékony, hártyás előkamarából s izmos szívkamarából áll. A vér kevés kivétellel szintelen. A lélegzési szerv vagy tüdőformájú, mely esetben edénydus hártyák által képezett üregből áll, melybe a levegő kis nyíláson át bevehető, a mint ezt a szárazföldieknel és az édesvíziek egy részénél találjuk; vagy kopolyu-alaku, mely esetben gyakran ágas, — gyakran, mint a fésű fogai, egymás mellett álló edénydus lemezekből képezett fésűalaku kopolyukból áll, mint azt sok vízieknél tapasztaljuk; ez utóbbiak azonban nem a víz felületére jönnek levegő felvétele végett, mint a tüdős csigák, hanem kopolyuik által szedik magukba a vízben levő levegőt. Nemre nézve többnyire vegyes ivarszervűek, azaz mindkét nem egy testben egyesül; de van sok különvált nemű is. A nőtársi szervek a fejen álló felső tapintók alján vannak elhelyezve.

Többnyire peték által szaporodnak, de vannak eleventhülők is. Mozgási szervül a test alja vagyis a talp (láb) szolgál, melynek hullámzó mozgása folytán lassan mászik az állat tova.

A csigákat jellemzi különösen a meszes héj vagyis a csiga háza, mely testöket fűdi s oltalmazukra szolgál; vannak azonban olyanok is, melyek héjjaik sohasem bírnak és továbbá olyanok, melyek aránylag igen piczi héjat viselnek a test egy részén, ezeket *csupasz csigák*-nak nevezzük.

A csupasz csigák előrézést paizszerű vastag bőr fűdi, mely alá fejüket visszabuzhatják. E paizs alatt a nemesebb szervek, a tüdő és szív oltalmára még vastag mészgolyócskák vannak elhelyezve az *Arion-félék*él, vagy vastag, hosszukás-gömbölyded mészelemz terjed szét a *Limax félék*él. Testök hátsó részét vastag ráncolatot bőr fűdi, mely dús nyálkakiválasztás által tűnik ki. E nyálka a csiga testét ellepeli, ha hozzá érünk; — különben is a test végén nagyobb nyálmirigyvel bírnak, melynek fogva magukat a magasból, fűkről, a mirigyből kifejlő fonalon, mint a pók, a földre leereszthetik.

A csupasz csigák csak a szárazföldön élnek s nagy szín- és rajzváltozatosságban jelentkeznek. Honunkban gyönyörűek fordulnak elő; vannak pirosak, fehérek, kékek, sárgák, violaszínűek; a vegyes színűek szírványoszinbe játszóak, továbbá vannak pontozottak, vonalozottak, különféle rajzokkal ellátottak.

Büvöhelyeiket leginkább csak éjjel hagyják el táplálkozás végett, már hajnalban kövek, deszkák, fakéreg alá vagy odukba bujnak, s a helyeket nappal csak esős időben hagyják el. Növényzettel, gombákkal táplálkoznak, de vannak köztük ragadozók is, melyek más csigákat és pondrókat falnak föl.

Igen jó szaglási képességük van, s ha fáradtság nélkül valamely helyen az ott tartózkodó csupasz csigákkal meg akarunk ismerkedni, konyhahulladék kitévése által könnyen odacsatolhatjuk őket, s másnap együtt találjuk egy közelben a földre fektetett nedves vagy rothadó deszka alatt. Mindamellett hogy héjuk nincsen, a hideget legtovább kiállják, így a *mezői hejincs* (*Limax agrestis*) a hó alatt is, míg nagy fagyok be nem állnak, eleven, s ez időben is még roppant mennyiségű petéket rak a földre. Némely évben enyhe tél után nagy mennyiségben elszaporodik, vetéseknél s konyhakerteknek korán tavaszszal nagy kárára lehet; azonban vasgáliczpor vagy hamu elhárítása által hamar kipusztíthatók. Gyűjteményeikbe csakis borszeszbe tehetők el, ebben azonban színüket veszítik.

A csupasz csigák sok kártékony rovar és férget kipusztítanak. Felföldi fuvarosaink a nagyobb fajtákat fölkeresik és kocsiükre használják. Az erdei hejincs (*Arion empiricorum*), mely 6 hüvelyk nagyságú és változó színű, nemrégben még mint hathatós szer az aszkórság ellen is használatban volt.

(Folytatás következik.)

HAZAY GYULA.

EGY FEDÉL ALATT. — FELÉJE MUTATOTT EGYIK KEZÉVEL.

EGY FEDÉL ALATT.

ANGOL REGÉNY.

Irta **PAYN JAKAB.**

XII. fejezet.

A menyeei jelenés.

Az értelmes olvasó tudja, hogy minél különösebb vagy kivételesebb barátaink nézetei, annál nehezebben tűrik az ellenmondást s annál kényesebb vitatkozni velök. Egy torony, vagy whiggel bátran vitatkozhatunk. Egy vegetáriánussal, ritualistával, vagy homöopathával nem. Mindig a neveltségesség lététől felve, minden ellentmondás iránt érzékenyek s minden szóban sértést látnak. De nincs érzékenyebb és sértetőbb lény a spiritisztánál. S minél rögzöttebb hívő, annál inkább.

Sir Robert nem csak hívő, de valódi hitbuzgó volt e részben. Azért a fiatal emberek ellentmondása, sőt kicsinylő megvetése őt szívében sértette. Gresham György nem szolt ugyan bele a vitába egy szóval sem, de sir Robert jól látta szeméből s ajkán elfojtott gunyosolyából, hogy unokácsok is egyetért Maynenel és Dyneleyvel. S ez kimondhatatlanul fájt neki.

Mikor a társaság szétszótta s Arden ur, mint mindig Walcottól kisérve, dolgozó szobájába vonult, fölötté magában, hogy egy szóval sem érinti a történeteket; még sem állhatta meg, ez is nemes lelkének bizonyága volt, hogy sógorának, kit amazok gunyos kételkedése által leginkább sértve lenni hitt, elégtételt ne szolgáltatasson.

— Szívemből sajnálom, Ferdinánd, — szolt, mikor magok voltak az irósobában, — hogy alkalmat szolgáltatam e meggondolatlan és tapasztalatlan fiataloknak, hogy őnt annyira megsértsek.

— Velem ne gondoljon, sir Robert. Én a durva sértésekhez hozzá vagyok szokva s föl se veszem. Aztán *irántam* nem is tartoztak sem tisztelettel, sem kímélettel, de *önnek* nem kellett volna megtorlatlanul hagynia, a mit az ön őszinte hite s személyes tapasztalata elleni kétélylyel ön ellen elkövettek.

— De mit tehettem volna?

— Erélyesen rendre kellett volna őket utasítania.

— Hogyan. Az egyik: vendégem; a másik: papom és pártfogólam; a harmadik: vérem, egyetlen rokonom. Saját házamban csak nem veszekedhettem velök.

— Kötelessége lett volna erélyesen lépnie föl. Félék, hogy gyöngesége által örökre eljártozta az elhunytal való érintkezés lehetőségét.

— Az istenért, Ferdinánd, mit beszél! Mily borzasztó ítélet mond ki feletem!

— Nem ítéletet mondok; csak félelmemet

fejezem ki. Vagy azt hiszi, a földöntuliak közönyösek az iránt, hogy az őket illető igazság bátor védelemben részesül-e itt alatt, vagy gyáván cserbe hagyatik? Hajdan az embereket arra kötelezték a felsőbb hatalmak, hogy saját gyermeköket is feláldozzák. Öntől ennyit nem követelhetnek. De nem várhatják e méltán, hogy földi viszonyokon, muló kötelekeken, illemszalyokon s efféléken tultegyo magát az igazság — s az élők és holtak közti szent kapocs érdekében. Önnek választania kell az élők s a holtak között!

— Már választottam, — felelt Arden meghatottan, a legmélyebb meggyőződés hangján.

— Helyesen, Arden! Ezzel kiengesztelheti a megsértett drága szellemet, — felelt Walcott, gyöngéden megszorítva a beteg ember kezét.

— Reméljük, hogy e jó föltétel nem azok közé tartozik, melyek *hason* jönnek a halandóknak. Jó éjt, barátom! Jó éjt — és szép álmokat!

Az idő már későre járt, de sir Robert még nem érzett kedvet a lefekvéshez. Lassu léptekkel járt fel s alá szobájában, tovább óra hosszánál, nem nyugtalan léptekkel, hanem gondolatokba s éber álmodozásokba merülve, lehajtott fővel, meg-megállva olykor, mintha hangokat várna az éjből, szellemhangokat az ablakon át, minőkét első ízben hallott már... De most csak a szél halk zúgása s a falombok rezgése és sohaja hallatszott. Igaz-e hát, a mitől Walcott félt, hogy a megsértett szellem örökre eltávozott tőle? S megbánás, forró imája, vezeklése sem idézheti azt újra vissza?

Egyszerre valamit gondolt; fölveté a gyertyát író asztaláról s a falba vágott kis ajtón át, a csigalépcsőn lesietett öltözött szobájába, honnan néhány perc mulva iratokkal tért vissza. A mint a kis ajtót, melyet maga után betett volt, kinyitotta: nagy bámulattal vette észre, hogy a két gyertya, melyeket a szekrényen — bizonyosan tudta — égyve hagyott volt, ki van oltva. A szoba tágus volt s az egyetlen gyertya, melyet kezében tartott, csak kis részét világította meg. Félve és várakozással tekintett a sötétben maradt háttér felé. Egy percre oda akart sietni, hogy kikérelje a sötét helyet; de a természetes félelem s borzalom visszatartotta. Gyertyájával a két kioltott gyertyához lépett s azokat újra meggyújtotta róla. A mint visszafordult a szobának még mindig félhomályban álló melye felé, halk kiáltás — fájó félelem, félig öröm sikolya — szakadt le ajkairól s azzal visszaesett székébe, míg szemé mohó bámulattal meredt maga elé.

A szoba ellenkező oldalán, szorosan a fal mellett, fiatal női alak állt, szürke ruhában, melyet két ezüst csatall szorított őv tartott össze. Termete vékony, finom, arczszíne barna, fü mődra röviden hordott bodros haja szénfekete. De arca halott halovány volt.

— Madeline? — sohajtá sir Robert.

— Igen, kedves, én vagyok! — felelt egy halk, gyöngéd női hang.

Hosszu szünet. Sir Robert szemével majd elnyelte a látományt, de beszélni nem volt ereje, mintha torkát erővel szorították volna össze. A hölgy, mintegy bátorító részvétellel, fehér kezeit halkan mozgatta saját feje körül, mintha mondaná: üzd el kétélyvedet.

— Főlöseges, — mormogá Arden, ki e jelt úgy látszik ismerte s megértette. — Nem kétkezem, de félek.

— Jól van, — felelt a jelenés. — Nem vagyok, a ki voltam, s ámbár nem tudék ártani neked, mégis veszélyes volna hozzám közelítened.

— Boldog vagy-e Madeline? — kérde amaz reszketve.

A tünemény szeliden lehajtotta fejét s méla, halk, elhaló sohajjal viszonzá: Nem vagyok boldogtalan.

— Tudtam; mert nem lehetsz máshol, mint a boldogok társaságában. Még is látom, busít valami. Mődomban van-e azt elhárítani?

— Mődomban.

— Bányád, Ferdinándra vonatkozik-e?

A tünemény tagadólag rázta fejét.

— Reám sem, ugy-e, drága teremtes, ki életemet volnék kész éretted áldozni?

— De reád.

Sir Robert fájdalmasan nyögött.

— Oh Madeline, — mormogá, — ettől félttem!

Pár percznyi szünet következett ismét, mi-alatt sir Robert kezeit tördelte. Ismét ő törte meg a csendet.

— Drága lélek, lelkembe pillantottam, s megbírtam magamat: ha vétettem-e valamit ellened? Nem, ha csak tudtomon kívül nem. Fájdalmas-e neked, megmondani mit vétettem s miképp hozhatom helyre?

— Nem fájdalmas. De nyilatkozási szabadságunk, halandók irányában, korlátolt. Nem szólhatunk úgy, a mint akarunk.

— Értem, drága lélek! Szavaid mindenike gyöngy, kincs nekem. Nem szabad pazarolnod. S áhítatos sovárgással nézett reá. S folytató:

— Tán nem második házasságom bánt? Hiszen utolsó kívánságod volt, hogy újra nő-süljek.

A tünemény szomoruan mosolygott s tagadólag intett kezével. — *Engem* Robert, — mondá szeliden — sohasem sértettél meg.

— Ah, Ferdinándnak tehat igaza volt: lényed törvénye a sőtörvényhozó ellen vétettem tehat! Hallgattam, míg szentségtörő szavak káromolták! A hit és igazság ellenségeivel szövöttektem.

A tünemény hallgatva hajtá le fejét s lescukott szemekkel, állát mellére szoritva, kezeit összekulcsolva állt. Kinn a szél elült s mely csend uralkodott az éjben.

— Imádkozol értem, Madeline! Bocsánatot esdes számomra a megsértett hatalmaktól — szolt sir Robert komoly meghatottsággal. — Oh áldott lélek, igérem, ez után nem lesz panaszkodás ellenem. Nem tűrök többé gunyt, lázadást ellenök; visszatöröm a legkisebb sérelmet is, erélyesen, ha kell szigoruan. — Édes arczod még most is szomorú, Madelinem. Oh szólj, mit tehetek még kedvedre? Viasz vagyok kezideben — alakíts!

A jelenés hallgatott, de folyvást az előbbi helyzetben maradvá állt, mint a gyöngéd szomorúság szobra.

— Oh Madeline, közöld velem kívánataidat; ne tartásd attól, hogy fájdalmat okozol nekem. Gondolatod szentség, ohajtásod törvény nekem. Igaz, hogy más kötelekeket vettem magamra, de elszakítottam — ha szívem szakadna is — mihelyt te kívánod. Szólj, mivel okozhatok örömet küldődnök, vagy enyhületet nekod?

Halkan kiemelte egyik kezét a másik kulcsolásából s feléje mutatott vele.

— Kezedben tartod az eszközt, Robert, melylyel élőknek és holtaknak igazságot szolgáltatatsz.

— Igaz; végrendeletemet! Azért hoztam magammal, hogy még egyszer átnézzem. Még kétélyeim s aggályaim vannak, melyeket te eloszlatatsz. Oh kérlek.

— Nem, édes! — felelt a jelenés, — a kik a földi sulytól megszabadultak, nincs többé gondjuk a salakra. Végezd tulajdon lelkiismereteddel, — csak tartsd szemed előtt hitedet mindig,

— ne adj alkalmat a csufolóknak, hogy örvendő-jenek s diadalmaskodjanak; ne kiméld, — bár harag nélkül, — s ne félj őket sujtani.

Sir Robert lehajtá fejét, de arca zavart árult el. Jó szíve még most is könyörületért esdekelt.

— Elegem van, — mondá mintegy magában, — hogy mindenkinek juttassak. Bősegesen gondoskodtam arról, a ki legközelebb áll hozzád s legkedvesebb neked. Főleg azt néztem, hogy testvéred, ámbár magam is sokkal tartozom neki.

— Mit sem kérek Ferdinándnak, — felelt amaz komolyan. — Azaz, semmit a maga részére; de rád bízom meggondolni, mily hatalmas eszköz lehet ő, ha gazdag, a jótételre.

— Értem, szívem. Ugy lesz, a mint intesz; éretted — nem — (midőn látta, hogy a jelenés tiltólag emeli kezét) — a jó ügyért; tisztelem, szeretem a jót, de oh Madeline, te vagy a leg-főbb nekem —

A nő hűsán mosolygott. — Még halandó vagy — mondá.

— Oh vajha ne volnék az már! Oly nehezen viselem ez elnyűtt, nyomoru testet, mely töled távol tart s érintenem nem enged. Oh mikor lesz, hogy szétfoszlik e fátyol, mely töled elválaszt? Oh szólj, mikor?

— Ez túl van tudásomon, Robert; s ha túl nem volna is, nem volna szabad megmondanom. Egyet azonban tudok s meg is mondhatok. Az időt, mennyit az ég enged, nem Halcombe-ban kell bevárnod.

— Veszély fenyeget itt?

— Nem szoltam veszélyről, — felelt amaz először szemrehányó hangon. — De távoznod kell innen.

— Bocsáss meg, Madeline. Parancsolnak kérdősködés nélkül engedelmessékedem. Ferdinánd is tanácsolta már, hogy távozzam. Utánad az ő tanácsa legdrágább nekem. S ha mindent megteszek, a mit kívánsz, remélhetem-e, hogy még megmutatod magadat halandószemeimnek?

— Remélheted, Robert. Mindig közel voltam hozzád s jó föltételeid még közelebb hoznak. Kívánság-e jelt, hogy mások is hallották igéreteidet? Figyelj.

Szelid és édes dallam töltötte be a szoba üregét. A jelenés mindkét kezével fölfele a magasba mutatott... — Áldásom rád! — mondá halkán, kenetesen, Robert felé nyujtvá karjait. Ez lehajta fejét s hódolatlalt fogadá az áldást, míg a zene lassudan elhalt.

Főltekingett. A látomány eltűnt.

Reszkőtt tagokkal közelített a helyhez, a hol állt. Meggyőződött, hogy senki sincs ott. Akkor visszament asztalához, leült, kiterítette maga előtt a papirokat s írt — írt, — míg a gyertyák tövig égtek; olykor meg-megállt, mintha kitélyeit kellene legyőznie, vagy gondolatait ígelyezni öszeszedni, s egy sohajjal, mely egyedül törte meg az éj néma csendjét, tovább dolgozott.

(Folytatása köv.)

RETVEZÁTI FAJDVADÁSZAT.

A vén Retvezát sem álmodta egy hamar, hogy ekkora divatba jőjjön!

Most bezeg lefestik tar fejét minden oldalról; felkutatják esendéletét s beszélnek arról mindenütt.

De nem is hordott a hátán királyi vadászt, talán Mátyás óta... talán Rege-királyfi uralkodása óta?

Vén Retvezát apó sok mindenféle gyermeke közt egy sincs különösebb a siketfajdnál, a melyet németül Auerhahn-nak, természetrajzi könyvekben tetrao urogallus-nak neveznek.

A tyukja nyáron s tavaszon át fent lakik a futó fenyő alatt; ottan költi ki fiait s táplálja borsika-bogyóval, a mig szárnyra kelnek. Akkor lezuhódnak a fenyves tetéjére mindnyájan; egy-egy fenyőt lak ázul választ magának mindenik, s nem tudnak egymásról többé, csupán a párosodás idején.

Ugyancsak jó akkor, hogy ők magok tisztában vannak az egymáshoz tartozás kérdésével; mert a természetűdősöktől soha meg nem tanulhatták volna, hogy az a pompás nagy kakas s az az egyszerű kis tojó egymás életpárja.

A kakas van akkora, mint egy pulka; tollazata egyike a legpompásabbaknak. Szeme körül bibor-piros bőr teszi feltűnővé; nyakán végig

8—10 szál feketés-szürke toll képez tekintélyadó szakállat; melle feketés-szürke, de háta és farka zöldre játszó sötét aczéllék. Csőre erősen hajlott, mintha hatalmas raga lozó volna; pedig szerény házi koszon él, a fenyőfák rugyével.

A tojó igénytelen házias kinézésű; teste csak akkoráska, mint egy házi tyúk; csőre egyenes, tollazata sárgás-barna, fekete pettyekkel. S ez az egészen különböző két állat egészen egyenlő tojásokból kel ki, ugyanazon táplálékon növekedik nagygyá!

Táplálékuk, mint már említve volt, renetegül zsiradék nélküli, mert a fenyőág végén lévő rugyból áll.

Találnak ezenkívül a kakas begyében, mikor lelővik, egész 50 darabig való kicsiny kövecskéket is. Szüksége van rá, hogy elmorzsolhassa a száraz eledelt. Némely darab kő oly szépen kicsiszolódik ottan, hogy akár gyűrűbe lehet foglalni. Vadászok szerencsésen talizmánként hordják zsebekben ezt a kövecskét.

Ezt az állatot ugyan méltatlanul neveztek siketnek, mert rend szerint annyira éber és óvatos, hogy a vadásznak meg a lélegzetét is észreveszi. Csupán akkor tempulnak el érzékei, a mikor szerelmeskedési ideje következik. Akkor igazán se lát, se hall. Akkor szoktak vadászni.

Április 15-től azon hónap végeig, legfőlebb még május legelső napjaiban történik a fajdvadászat. Akkor a rengeteg fenyvesben kiválasztanak e madarak egy-egy darabka tisztást; oda gyűlnék hajnalonként szerelmi játékokat űzni.

A tyukok lent sétálnak a tisztáson, 7—8 egy csoportban. A kakasok gyors suhogással gyűlnék s helyet foglalnak a tisztás körül lévő fákon. Sajátságos éles sziszegéssel, a mely messze hangzik, gyűjtik tyukjaikat.

A mint pitymallani kezd, két-három kakas csap le egyszerre a térré és borzasztó küzdelem kezdenek egymás ellen. A tyukok részvét nélkül kotyognak és várják a küzdelem eredményét. A győztes kakas előtt aztán rendre meghódolnak. Közben új versenytárs jő s ismételve megújul a küzdelem. Egyszerre azonban csak egyetlen kakas uralkodhatik, az, a melyik legőzötte mindeniket, akárhány tojót a téren.

A vadászok havismerő emberektől járnak végére, hogy mely vidéken van a küzdelem. Oda-vezetetik ki magokat a fenyvest elborító hó között gyalog a megelőző este. Bizonyos távolságban sátrat vernek, fenyőgalyat tesznek a hó tetéjére s bundákba burkolódzva alusznak, ha ugyan a hóolvadás nem támaszt vizáradást alattok, vagy meg nem gyul a fenyősátor.

Mielőtt pitymallanék, szép csendesen állást foglalnak a vivő tér körül s nem mozdulnak egyet sem. Izgatottan várják a kakasok suhogó érkezését s mikor azok megkezdik hivogató sziszegéseket, gyors léptekben közelednek feléjük. De csak épen az alatt mozdulhatnak, a mig a hang tart, mert hallgató állapotában annyira éber a kakas, hogy azonnal észreveszi a legkisebb mozdulást. Ha megközelítheti a vadász a fenyőt, melynek keresztben álló tetőgáin áll a fenyves madár, újabb sziszegést várs is lő, s ha jól észlezt, lábához hull az áldozat.

Ha lett volna türelme tovább várni, a mig leszállanak a térré és viaskodást kezdenek, akkor megközelíthette volna egészen, sőt bottal leüthette volna, annyira sikette teszi az állatot a harcvsagy és a szerelmi gerjedelm.

Petrucz bátya, a kit képünk jól talál rajzban mutat fel az oldalára akasztott kakással, több türellemel bír, mint az urak.

Jó pénzért elvezeti az uri vadászokat is az előtte ismeretes vívőhelyre; azt is megteszi, hogy kívánatra tartózkodást parancsol magának s ki sem sűti puszkájt az egész vadászat alatt. De csak mosolyog ma-zában, mikor az uri vadászok túl-heveskedésből elriasztják az egész falkát.

Ó, ha kedvet kap a gyermek-kora óta ismert havasokon kőborolni, megvárja türellemel, a mig verekedni szállanak a kakasok; akkor aztán lelővi biztosan.

Különbön nála is inkább csak vadász-szenvedély, mint kenyerkereset: mert a siket fajtából nem lehet egyszerre sokat löni; egynek ára pedig csak 1 forint körül jár a hátszegi piacon.

Dobay Feri főszámvevő beszélt el nekem többször s most is a fajdvadászatot, mert régebben el nem maradt volna soha a b. Bornemiszta tavaszi kirándulásairól. Ötödik éve azonban kakas helyett az alispán fiát, Szereday Aladárt

lötte meg. Akkor fogadást tett s azóta nem megy fajdvadászatra.

Dobay nem tudta, hogy Szereday hozzá meglehetősen közel egy futó fenyőben foglalt állást; látta a szürkületben, hogy mindegyre emelkedik valami; szentül hitte, hogy kakas berzengeti szárnyait és farkát s rálött. Őt postálval tizenegy sebet ütött a Szereday csembujain. Ezer szerencse, hogy háttal állott feléje Szereday, s hogy nem fentebb cselőzt! Így beérték néhány hónapi kínos betegséggel.

A siket fájdhusa felette kemény és száraz. Inyenczek azért kedvelik, mivel erős fenyőzse van. Napokig kell azonban pácozni, puhítani, a míg jó szakácsmesterséggel feltálaszható.

A trónörökös rendszer fajdvadászatot most nem tarthat, mert a fenyvesekben szétszórtva laknak a kakasok és megközelíthetetlenül éberek.

Abban a magasban, a hol ő zergére fog lesni, most a tyukok tartózkodnak csirkékkel a futó fenyő közt. Jó vizsgálva ki lehet zavarni azokat.

RÉTHI LAJOS.

EGYVELEG.

* A vasuti szerencsétlenségek statisztikájához. Ismeretes egy angol különösről szóló adoma, ki nagy összegbe fogadott, hogy vasuti szerencsétlenség következtében hal el s mégis 25 évig éjjel-nappal vasuton volt, míg végre örökösei e fogadást megnyerték. Ez embernek valódi szerencséje lehetett, mivel egy francia statisztikus szerint a francia vasutakon átlag 1600 millió kilométert kell megtenni, míg illi szerencsétlenség előfordul. E vonal pedig annyi, mintha 40,000-szer kerülne meg valaki a földet, azaz egy óránként 60 kilométer sebességgel haladó gyorsvonat ezt 3944 év alatt tehetné meg. Nem kell tehát a vasutól félni.

* Számloló mérleget talált fel Coulon Párisban. E mérleg a jelölt tárgyat pontosan megméri s e mellett kiszámítja, hogy minő értéke van a tárgynak, ha kilója 50 centimétertől 5 frankig kerül. A mérleg igen egyszerű szerkezetű, négyzetű szekrény, melyben egy nagy rézcsepe van. A csészéről a fedélt leemelve, benne függőleg álló oszlop-balancé szerkezetet látunk, melyre van a csésze helyezve. Külső részén vízszintes irányban egy balencirozó emeltyűt alkalmaztak, melynek felső része a kilogrammok, az alsó pedig a grammokat mutatja. Mindkét részen vannak toló eszközök. Ha a csészebe valamit teszünk, az emeltyű végén s a hid mérlegén fel s alá szálló nyelvek mutatják a különbözetet oly módon, hogy a toló elhelyezése által azonnal képesek vagyunk a súlyt egy grammtól 10 kilóig leolvasni. Hasonlóképp megláthatjuk itt a súly árát is. E czéltől a mérleghez 23 mindkét részről centigradokkal jelzett rézlemezek vannak alkalmazva, melyek az említett emeltyűvel összeköttetésben állanak.

* Baldassare d'Anna híres régi festőtől, ki Corona Leonard, Tintoretto utódjának tanítványa volt, Brunnban a katonai templomban 8 képűből álló s Mária történetét ábrázoló ciklust fedeztek föl. A lelet annál nevezetesebb, mert eddig a nevezett festőtől csak két, Velenczében levő képet ismertek. Sajnos, hogy ez ujonan fölfedezett képeket 1840-ben valami kontár restaurálta.

* Az aranygyapjas rendet az osztrák császár és spanyol király egyaránt jogosították kiosztani. A spanyol szabályok szerint a jelvényeket mindenkor visszakapja a rend s erre a tulajdonos írásbeli

nyilatkozat által köteleztetik. Az új lovag elődjének nevének mindig ott találja a nyaklánc baloldali részén. Néha ily díszítéseknek érdekes genealogiai adatok is akadnak. Frigyes Károly német herceg rendjele a metszetek szerint egykor a hirhedt Alba hercege volt, kinek II. Filop ajándékozta. Azt is írják, hogy e német hercegné oly sok rendjele van, hogy ha mind feltenné, egyedül az arany sulya mellette tíz fontot tenne ki.

* A rabszolga-kereskedés Törökországban még most sem szűnt meg egészen. Néhány hetet ezelőtt egy öreg török asszony egy igen látogatott galatai meszet udvarán nyilvánosan árulagott leányokat. Az eljárás ellen azonban többen tiltakoztak.

hanem a benszülöttek elbeszélései után megerősített képzeletük segítségével írták le ezeket a förtelmes dolgokat, melyek még tudományos munkákba is átszivárogtak. Dr. Kuntze Otto azonban nem jött meg a benszülöttek rémhistóriáitól és bátran bement a kis völgykatlanba, mely valaha talán kráter volt és nem történt semmi baja, hanem egészségesen tért vissza. Azoknak a csontvázaknak pedig, melyekről annyit meséltek, még a nyomát sem találta.

* A kártyák történetéből. IV. Eduard idejében 1463-ban jutott először némi hírnévre a kártyagyártás. Ez időből való ugyanis egy királyi rendelet, hogy a honi virágzó kártyaipar védelmére a külföldi kártyák behozatala eltiltattik. Az előkelő körökben azonban csak VII. Henrik korában jutott be a kártya, sőt ekkor már a királyi udvartartás számadásaiban is szerepelt mérge drágán, egy játszma ára öt font sterling. Ez ideig semminemű törvény nem szabályozta a kártyajátékot. Most az említett király a legényeknek megtiltotta azt, kivéve karácsony estéjén s akkor is csak mesterek és uraik jelenlétében. VIII. Henrik is megerősítette e rendeletet, mely valószínűleg csak arra szolgált, hogy a kártyajátékot még népszerűbbé tegye. Anna királynő idejében karácsonyi mulatságot már lehetetlen lett volna kártya nélkül gondolni s fennmaradt egy II. Károly korában élt krónikairó, Steven-son megjegyzése, hogy a cseléd, kit karácsonyi bevásárlásokra a városba küldtek, jobban bűnhődött, ha a kártyát, mintha a puddinghoz való fűszert felelte el. Valami vonzó volt e játékban, melynek egész éven át érintetlenül kellett lenni. A játékmek „primero”, „gresco”, „gleck” ma már kevésbé ismeretesek. A „whisk”, a paraszti „trump” egyik változatából csak később alakult, először Farguhar 1707-ben irt egyik vigjátékában említi, habár, a rege szerint, már száz évvel ezelőtt kitalálták a londoni „Crown-Coffeehouse”-ban.

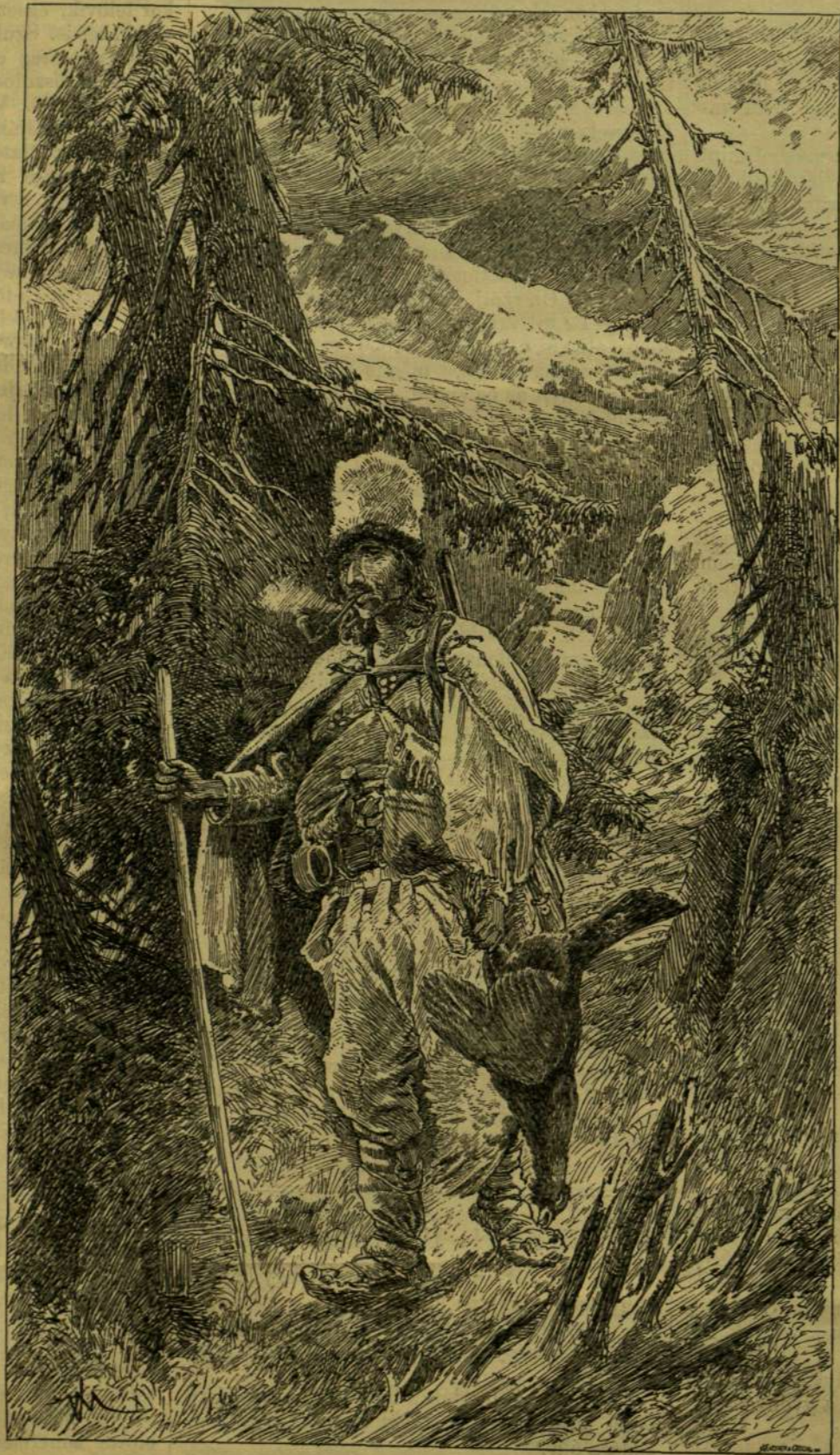
* Okor-tölgyeknek nevezik Kaliforniában az oly nagy és régi tölgyeket, melyek aljában gyakran oly nagy üreg van, hogy okrok is elférnek belé. Néha a farmerok egész családjukkal ideiglenes lakásnak tartják, mert van oly üreg is, hol mintegy 20 ember él. Egy 29 láb kerületű mélyedést más farmer istállónak használt. Ily nagy mélyedésekkel ellátott tölgyfák Angliában is találhatók. Híres a Tunbridgeben levő, Londontól 17 mérföldre eső nagy tölgyfa, mely még az előbb említetté is nagyobb. Egykor Jakab király erre utazván, a község tanítója néhány gyermekkel ez üregbe bujt s a király megerköztekor rögtön kilépett, lombokkal koszorúzza s így üdvözölte a meglepett fejedelmet. Mondják, hogy e híres üregben egykor 13 lovas ember nyert menhelyet.

* A newyorki előkelő angol színházak bevételére a múlt tél alatt 3,163,904 dollárt, azaz 7 millió forintnál többet tett tisztán a színházjegyekből. Látható ebből, hogy e város lakói mily nagy összegeket költenek el szellemi élvezetre.

* Kutya-csempészek. Chiassóban, Svájc leginkább délre eső falujában Tessin kantonban naponként egész sereg kutya érkezik a vasuti vonattal Olaszországból. Nyílt titok, hogy ez állatok csempészek. Éjjel járhatnak utakon hegyen-völgyön átmennek a határon Olaszországba Comóig, nyakukon és hátukon értékes csempészeti tárgyakkal megpakott kosarakat hordanak. A jól betanított állatok igen ügyesen kerülnek ki a határfőretek, kik ellen mintegy ösztönöszerű ellenszenvök van. Comóból vasutal küldik őket vissza, hogy a következő éjjel ismét csempészetre mehessenek.

* Az utcán végig folyó borról a régi regékben gyakran van szó. Offenburghban nemrég valóságos megtörtént ez eset. Egy borkereskedőről kisült, hogy veszélyes hamisítást mivel s a rendőrség 400 hordó borát ontotta ki. A bor az utcán egész nap folyt s a szegény emberek mindennemű edényekkel igyekeztek felfogni azt, míg a rendőrség meg nem akadályozta.

Tudományos mese. Utazók könyvei rendszerint fölemlítik, hogy Jáva szigetén van a „Pakamaran”-nevű halálvölgy, melyben mérgező fák és egyéb növények kigőzölögése által már ezer meg ezer ember és mindenféle állatok, nevezetesen tigrisek, szarvorrúak, kigyók és madarak lelték nyomorult halálukat. Később a fölölél kiszivárgó szénasavnak tulajdonították az öldöklő hatást. Ezek az utazók persze maguk nem voltak soha abban a völgyben,

FAJDVADÁSZ A RETYEZÁTON. — MELKA VINCZE RAJZA.

VETTER ALTÁBORNAGY.

(1803—1882.)

Ismét egy kimagasló alakja tűnt le ama nagy küzdelemnek, melyre szomorú kimenetele daczára is mindig büszkeséggel fog emlékezni a magyar. Szabadságharcunk vezéreinek sorából ismét elsőbbséget egyet a halál: Vetter Antal, honvéd altábornagy, volt hadügyminiszter s a nemzeti véderőnek egy ideig főparancsnoka, kiszzenvedett.

Az alkotmányos védelmére fegyverbe szállt nemzetnek alig volt képzettebb katonája Vetter Antalnál. Meleg hazafisága, az alkotmányhoz való rendíthetetlen ragaszkodása mellett a katonai szakképzettség volt a leginkább, mely őt annyi jeles bajtársa között is kitüntette. Nem volt oly genialis hadvezér, mint Görgei, nem oly hadbontó katona, mint Damjanics: ő gondolkodó, tervelő, szervezőnek volt nagy, jeles sztratega és jeles taktikus. Fegyver nem annyira a szurony volt, mint a cirikalom; az ágyuk dörgő zajától kevesebb lehetett akkor hallani nevét a nála talán kisebbekénél, de a ki ama napok történetét ismeri, s tudja azt, hogy nem egyedül a mezőn dül el a csaták sorsa: az előtt Vetter Antal nagy érdeme szabadságharcunk körül nem lehet titok.

Szegény ember volt mindig, soha sem vadászta a zajos sikert, sőt örömet kevert el s szívesen osztozott meg babérjain másokkal. És ez a tulajdona akkor nem engedte nevét a népszerűség oly magaslatára emelkedni, a melyet valóban megérdemelt. De a história előtt ép az lesz egyik legnagyobb érdeme, hogy ama zürzavaros időben, midőn annyi jogos és jogosulatlan személyes ambíció tette a helyzetet még válságosabbá: Vetter Antal nem ismeré a személyes érdek, nem bánta szereplési viszkeg, s a nemzet ügyének diadalán kívül más dicsvágy nem háborgatta.

Ezért tartá meg a nemzet rokonszenvét mind haláláig, s azért került el a kisebbítést mások részéről ugy akkor, mint később, ezért kiseri el hazája tisztelte sírjába csorbitatlanul.

Vetter Antal életpályájának leírása megjelent lapunk 1868-ik évi 9-ik számában. Ezuttal tehát beérhetjük azzal, hogy röviden vázoljuk főbb vonásaiban.

Doggenfeldi Vetter Antal katonacsatlából származott. Atyja osztrák huszárezredes volt, ki 35 évig szolgált a hadseregben. Fia, Antal is táborozás közben, Velencze mellett született 1803-ban s már kis korában katonának szánták szülői; tíz éves korában ment katonaiskolába és husz éves korában lépett a hadseregbe, mint hadapród.

A kitűnő készségű, a katonai pályára komoly hivatású ifjú csakhamar érvényesíteni tudá a hadseregben nagy szorgalommal gyűjtött ismeretét. 1830-tól 39-ig tanár volt a katonai hadapródok iskolájában Grácban, 1848-ban pedig már mint alezredes s önálló parancsnok Nagy-Várdon állomásozott a Mihály orosz nagyherceg (ma József főherceg) nevével viselő 37-ik gyalogezrednél. Már akkor javában foly-

tak az alkotmányos mozgalmak s Vetter Antal volt az első osztrák tiszt, ki zászlóját rábirta, hogy a magyar kormánytól a honvédségbe fölvételét s az aundai zavarok ellen küldetését kérje.

A zászlóalj fölesketvén az alkotmányra, azonnal a harezterre indult s Vetternek már szept. 2-án sikerült magát kitüntetnie a Kiss Ernő által vezényelt perlaszi csatában, melyet 9 napra rá egy új győzelem követett. Október közepén Vetter már átvette a máshová rendelt Kiss Ernőtől a parancsnokságot s Kis-Becske-reen üttöte föl sátorát, s itt érte vezérkari főnökké kinevezése, mire azonnal hozzáfogott a vezérkar szervezéséhez, a mi későbbi diadalainkra oly nagy fontosságú volt.

Majd az erdélyi sereg főparancsnokságát volt átvendő: Bem azonban időközben itt megjelenven, leküldése fölöslegessé vált s a helyett Arad ostromára küldett el a felső Magyarországra, Schlick ellen küldött Mészáros Lázár hadügyminiszter helyettesítésére hivatott föl s egy ideig a hadügyi tárczát vezette.

A Dembinski és Görgei között kitört kellemetlen torzalkodásoknak Kossuth az által

számos adatot találunk Kossuth Lajosnak az emigráció történetéről írott nagy munkájában.

Vetter a kiegyezés folytán jött vissza hazájába, 17 évi távollét után s Pozsonyban telepedett le, mely város diszpolgárára választotta. Mint egy öt év előtt Budapestre költözött, hol a „Magyar király” szálló harmadik emeletében birt két szerény szobácskából álló szállást. Itt lakott nevével, B. Ferenczy Ilnával, ki száműzetése keserü kenyerét is megosztá vele s mint áldásos nemű kísérte egész életét át. Az elag-kötött bajnok, ki katonai szakismereteivel kétségkívül haszára válhatott volna honának, az új alkotmányos korszak alatt nem nyert tehetőségének megfelelő alkalmazást, kis nyugdíjából s a honvédség-alap csekély díjazásából élt, szerényen, igénytelenül, mondhatnók, nélkülözésekkel küzdve, emlékiratain s a biblia magyarra fordításán dolgozva

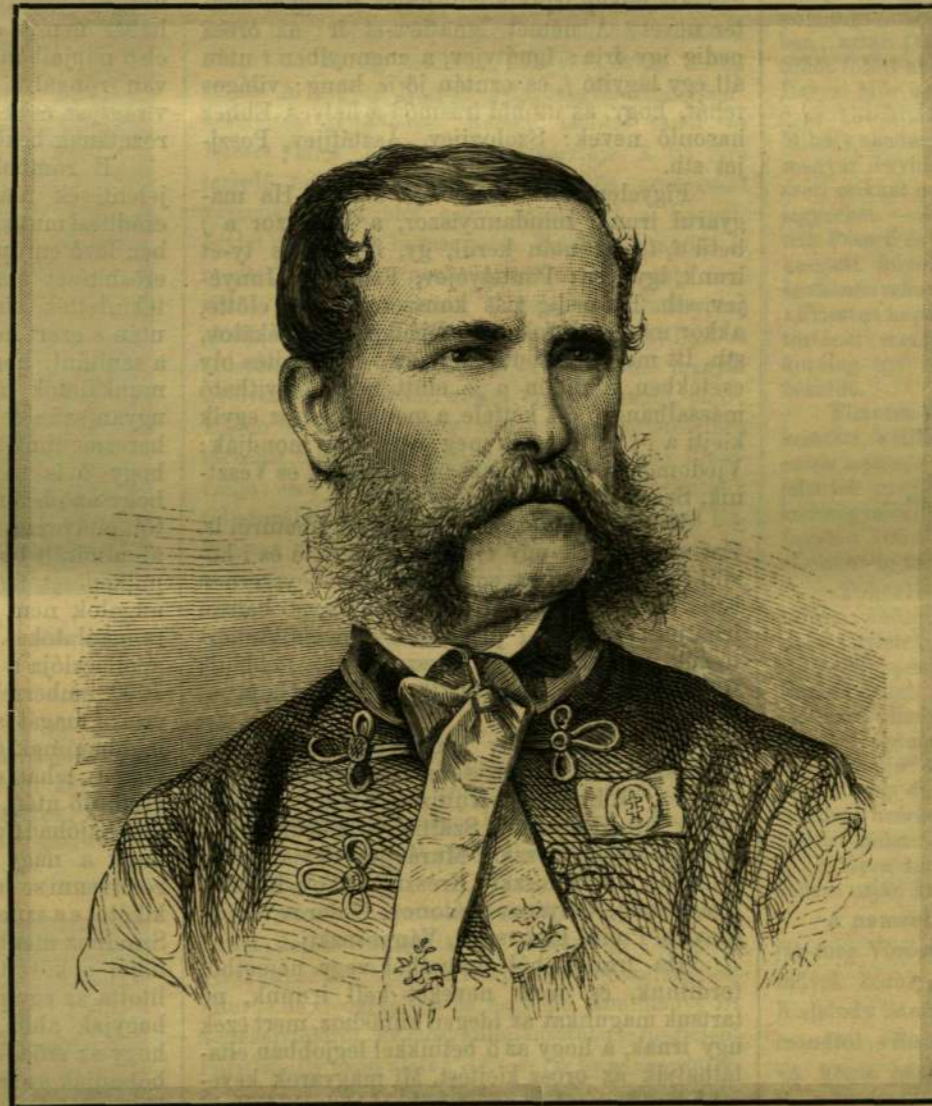
A 79 éves aggyántát az utóbbi időkben súlyos betegség látogatta meg, s alig bírta fejezni az azzal járó kiadásokat. A gondos ápolás, melyben környezetete részesíté, már-már helyreállítá egészségét, egy hogy két-három hét előtt ismét íróasztalához ülhetett. Utóbb azonban betegsége végkép ágyához szegedte. E hó 26-ikán esti 8 órakor elszóltá a halál. Fényes eltakarításáról az 1848/9 diki honvédegyletek központi választmányja gondoskodott.

Béke lengjen a sokat hányatott, sokat szenvedett agg hős hamvai fölött.

INZURGENS-NÓTA.

Egy régi nótát közlök itt, mely a felkelő nemesekek dala volt az inurrekcióban. Hitelességét bizonyítja a 85 éves agg, ki nekem ezt elmondta s a ki még most is örömmel emlékszik e gyermekkorában tanult dalra. — A mi magát a verset illeti, az magasabb irodalmi igényeknek nem felel meg, de a história nézve több, igen jellemző adatot szolgáltat tartalma; a mely okból talán érdemes a közlésre.

A vers kezeltésére biztos adatot nem nyújthatok, de talán közel járok a valóhoz, midőn azt állítom, hogy nem egyszer, hanem bizonyos időközökben készült s lehet, hogy nem is egy egyén szerette, hanem több — mint az ilyen általános érdekű dolgok megéneklésénél gyakran történik. Valaki talán a nyugalmas otthon elhagyva, bánatában egy-két strófát dudolt önkénytelenül az örtüzek mellett egyhangú danájával — mely annyira

VETTER ALTÁBORNAGY.

vélvt véget vethetni, hogy Vettert nevezte ki a a hadsereg főparancsnokává. Mint ilyennek nagy a része az áprilisi diadalmas hadjárat előkészítésében. A seregnek Hatvan és Jászberény felé nyomulása, s a váci uton haladás erőszakolása, az ő műve. E közben azonban súlyosan megbetegedett s kénytelen volt letenni a fővezéri pálcát. Csak betegsége enyhültével, májusban ajánlható föl ismét szolgálatát a hazának, mire Klapka akkori hadügyminiszter a mérnök-kar főnökévé nevezte ki. Ekkor tervet készített az időközben elvesztett Bács-Bánát visszazszerzésére. Három fől támadta meg Jella-sichot és a déli császári seregeket s azokat szétverte, mi által a Bácska ismét a mi kezünkbe jutott s Pétervárad az ostrom alól fölszabadult.

A világoosi katasztrófa után Vetter még tíz hónapig bujdosott a hazában s csak nehezen sikerült Angliába menekülnie, hol egy katonai iskolában nyert tanári alkalmazást. Midőn Olaszországban a magyar legió megalakult, Vetter lön annak főparancsnoka s ő volt kizemelve az emigráció által a magyar fölkelő hadsereg főparancsnokának is. Hogy mily buzgó részt vett a magyar emigráció munkálataiban, arra nézve

hasonlít valami templomi énekhez, — azután szájról-szájra járt; közös volt az érzelem, a bu; a bus érzés költöket alkotott s mint népdal ismert lön mindenhol, csak eredetét nem tudta senki. Hogy nem egyszer készült, azt tartalma mutatja: elégikusan kezdi, mikor búsul az egész ország, a nemes ugy, mint a paraszt; az 5-ik strófa győzelmet zeng: fut a Ferkó (francia) feltében; azután remél kissé, majd újra kitor a fájdalom még nagyobb mérvben, mint előbb; emésztő guny nyilvánul, midőn immár étel is hiába keres, nem talál; s végre is az egtől kér megnyugtást, hogy lágyítsa meg a „császár” szívet. Az utolsó strófát már a csatát veszített inzurgens éneki, ki jobban örül annak, hogy haza mehet, semhogy ráerne restelni a szégyent, melyet futása nevére hozott. — Hogy több egyén csinát, s hogy azok se voltak költők, azt a vers egyenlensége mutatja rimben ugy, mint hangsúlyban. — Kifejezései egyszerűek, világlatlanok; majdnem aszterük, durvák.

De sokkal fontosabb e versnek egész iránya, melyből kitűnik, hogy nem nagy örömmel men-

tek «nubia párduczai» oly ellenség ellen, mely őket nem bántotta. Nem nagy örömmel mentek oly sereg ellen, melynek jelszava a szabadság, egyenlőség, testvériség volt s melynek vezérének talán valamennyien bántak. És a kiért fegyvert fogtak, a kit vérrel kellendett védelmezni, az oka szomorúságunknak, a nagy adóknak, a súlyos porciónak, mely a nemesek szűz vállait kétszeresen terhelte. A Rákócziak kora sem volt még oly régen s Martinovics vére föl sem száradhatott még egészen. — Mikor azután kenyértörésre került a dolog, nem csoda, ha haza gondolt ott is, s midőn látta, hogy még élte is veszélyben forog, talán soha se látja az elhagyott kedveseket többé, akkor eldobta a nem örömmel viselt fegyvert s igyekezett minél előbb oda, a hol nincs semmi veszély: haza! — Búbánatos örömeiben azután megcsinálta a végső strófát egyik; boros pohár mellett szöbe jött a mult, kandalló-tűz mellett a tábor-tűz dala; apja térdén megtanulta tőle gyermeke s ma mint ősz agastyán nekünk mondja el.

Ime az inzurgens-nóta:

Már most ezernyolczszázban
A mi magyar hazánkban
Sokan sirnak házakban,
Francia háboruban.

Anyánk szive szomorú;
Gyászos a zöld koszoru,
Cseleksi a háboru,
Cseleksi a háboru.

Dupla inzurrekció,
Már nagy rajtuk az adó,
Sok a súlyos porció,
Sok a súlyos porció.

Megindul a komandó,
Nemes, paraszt most búsul,
Mind francziára tódul,
Mind francziára tódul.

Ellenségnek elejbe,
Ütköznek vérebék,
Megrettenik szívében,
Fut a farkó* féltében.

Majd elérjük Angliát,
Meggyőzzük a francziát;
A dobszóra jól vigyázz!
Elől megy a komendáns.

Ó jaj nekem jaj, jaj, jaj!
Nagyok az én bajaim,
Talán jó nap virrad ránk,
Uram Jézus jójj hozzánk!

Már inzurgens hová lesz,
Ha rossz kovártélyra mész?
Halusk* árát elveszik,
A hus árát kérésik.

Négy garas a fizetés,
Ha megittad nem lesz pénz;
A borjuban kotorász,
Keressz benn, de nem találsz...

Uram Jézus segits meg,
Háborut csillapíts meg,
Császárt szívet lágyíts meg,
Háborut esondesíts meg.

Már inzurgens menj haza,
Nem jön már a franczia;
Elhagyta jószágodat,
Tisztességes házádat.

* Frank, franczia.

KRÉCSY MIKLÓS.

HOGYAN IRJUK AZ OROSZ NEVEKET?

Idégen neveket úgy kell írni, a hogy azokat az illető nemzetek írják; ez a szabály érvényes a velünk egyazon írással élő nemzetek nyelvére nézve. Ha az írás különböző, akkor úgy írjuk a szavakat, a hogy azok *éjtenek*. Minthogy az orosz nevek kiírásában nálunk még mindig igen nagy a bizonytalanság, megpróbálom e kérdést egy kissé tisztázni.

Az orosz betűk a megfelelő magyar betűkkel előállítva ábécze-rendben így következnek: á, b, v, g, d, je, zs, z, i, k, l, m, n, o, p, r, sz, t, u, f, ch, cz, cs, s, sz, y(i), j, je, e, ju, já.

A hangzók közül különös figyelmet érdemel a *je*, mely ha a szó elején, hangzó után, vagy pedig lágyítható mássalhangzó után (váltaképen az *ö* *j*-je lágyítja meg a konzonánst) mindig *je*-nek hangzik, különben *e*-nek. Lágyítható mássalhangzók a: *d* (lágyítva *gy*), *n* (lágy *ny*) és *t* (lágy *ty*); továbbá *z*, *r*, *sz*, *cs*, főleg ha *je*, *ju* és *já* előtt állanak, a melyeknek *j* hangja eszközli lágyításukat; ezeket a magyarban *zj*, *rj*, *szj* és *csj* állíthatja elő.

Az *o* hang annyiból érdemel figyelmet, hogy az orosz mindig *át*, vagy *a-t* mond helyette.

A *v* mindenkor *e* marad, tehát a szó végen is, bár sokan, főleg a francziák, szeretik (pedig ok nélkül) *ff*-fel írni. A mondottak felvilágosítására szolgáljanak a következő példák: Bogolyubov, Jábloskov, Putyátn, Dosztójevszkij, Turgenyev, Pálm, Pomjáljovszkij, Csernyajev, Meszcserszkij, Uruszov, Goresákov, Tolsztoj, Mensikov, Zselyábov, Besztuzjev-Rjumin, Dolgorukij, Juszpupov, Adikájevszkij, Girsz, csárj stb.

De mikép írjuk a volt orosz belügyminiszter nevét? A német Ignatiew-et ír; az orosz pedig így írja: Ignátjjev, a mennyiben *t* után áll egy lágyító *j*, és ezután *jé* hang; világos tehát, hogy az utóbbi írásmód a helyes. Ehhez hasonló nevek: Szolovjjev, Ásztájfjev, Poszjjet stb.

Figyelem fordítandó a *jé* betűre. Ha magyarul írunk, mindannyiszor, a hányzóra a *j* betű *d*, *l*, *n*, *t* után kerül, *gy*, *ly*, *ny* és *ty*-ét írunk, így lesz: Pántelyéjev, Fágjéjev, Junyéjev, stb. Ha pedig más konzonáns áll előtte, akkor már *j-t* írunk; pl. Rjédkin, Szmjékálov, stb. Itt megjegyzendő, hogy az orosz kiejtés oly esetekben, a midőn a *jé* előtt nem lágyítható mássalhangzó áll, kétféle, a mennyiben az egyik kiejti a *j-t* is, a másik meg nem. Így mondják: Vjedomoszti és Vedomoszti, Vjésztnik és Vésztnik, Szergejjev és Szergéjev, stb.

Meg kell emlékeznünk még az *y* betűről is. Ezt az oroszok úgy ejtik, mintha az *ü* és *i* között foglalna helyet, sokan azonban egyszerűen *i*-nek mondják. Így állván a dolgok, mi bátran írhatjuk *i*-vel, még pedig hogy megkülönböztessük a rendes *i*-től, hosszú *i*-vel. Például: Riszákov (Ryszákov helyett), Bárikov, Galiezin, Szovremennij, stb.

Íde írok néhány ismertebb orosz nevet. Áfánaszjev, Blagovjesczenszkij, Bjélinszkij, Vaszilyjev, Golinszcsjev-Kutuzov, Krilov, Mendelyejev, Moszkályszkij, Száltikov-Szesedrin, Zábloszkij Deszjátovszkij, Murávjev, Szvjatopolk-Mirszkij, Vjanzemszkij, Kresztjjanikov, Kátkov, Krájevszkij, Gilyárov-Plátónov, Fedorov, Szpászovics, Pipin, Perovszkij, Vánnovszkij...

Ha francziából, angolból vagy németből fordítunk, és orosz neveket kell írunk, ne tartuk magunkat az idegen kiírásához, mert ezek úgy írunk, a hogy az ő betűikkel legjobban elálthatják az orosz kiejtést. Mi magyarok kevesebb fáradsággal és egyszerűbben fejezhetjük ki az orosz betűket és hangokat, mint a német, franczia vagy angol, tehát fejezzük is ki. Az afféle szörnyetegeket, a minőkkel naponkint találkozhatni, mint: «Bestonjev-Rumine, Rostopsine, Qurusoff, Mestscherski, Tehebycheff, Tolstoi, Ignatiew...» stb. kerülnünk kell, mert ez nyelvünk szellemével meg nem egyez, és figyelmes szemlélőben azt a gondolatot ébreszti föl, hogy mi német, franczia vagy angol írás nélkül az orosz neveket ki se tudnók írni. Ha valahol, úgy az orosz nevek kiírásánál érvényesül az, a mit *fonetikus* kiírásnak neveznek. Írjuk azokat a hangokat, a melyeket hallunk, kimondunk, és az orosz nevek helyes kiírása ellen keveset fogunk véteni.

A fenti észrevételek nem vonatkoznak azon módosításokra, melyeket a hangsúly okoz, de hát nekünk nem is lehet célunk minden hangot visszaadni egészen hűen, hiszen eczezer-t mond a magyar és mégis egyszer-t ír. Aztán meg az írásmódnak mindig olyannak kell lenni, hogy a megfordított művelet (jelenleg magyar írásmód után írni az orosz neveket) nagyobb baj nélkül legyen elvégezhető, és a mennyire csak lehetséges, az eredetinek megfelelően és vele összehangozzák.

CSOFEY LÁSZLÓ.

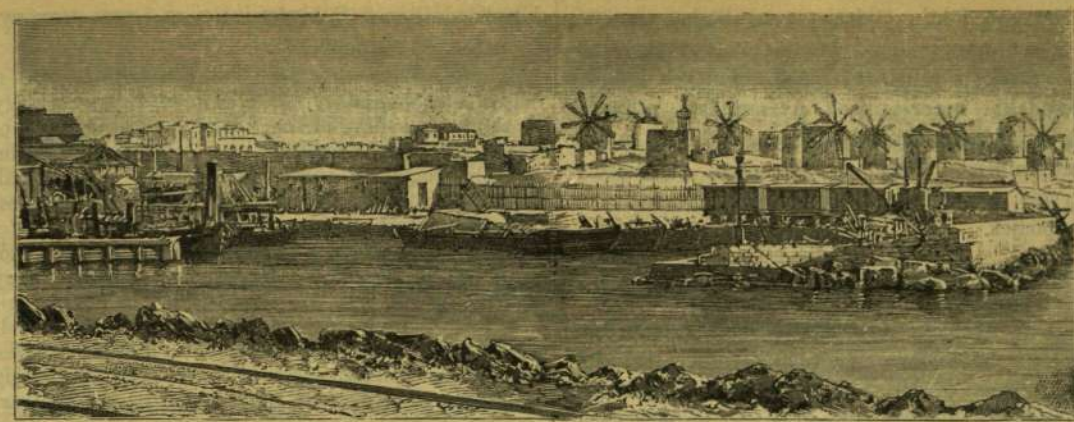
ALEXANDRIA BOMBÁZÁSA.

Korank egyik legnevezetesebb s egyuttal leg-szomorubb eseménye, a nagy és fényes egyiptomi kikötő-városnak, Alexandriának bombázatása, ma már eléggé világosan áll az elfogulatlan bírálók előtt. Páris 1871-ki ostromlásával szokták összehasonlítani, azonban a hasonlat nem találó: ama nagy város pusztulásában a poroszoknak nincs oly barbár szerzők, mint Alexandriánál az angoloknak. Seymour admirál, ki egykor már Kanton bombázatása által is szomorú hírnevet szerzett magának, e műveletében kíméletlen embertelenséggel járt el; még mielőtt az arabok kezdtek volna pusztítani s az európaiakat gyilkolni, az ő bombái a város nagy részét lángba borították és sok nevezetes épületet romboltak szét, köztök a legelső egyikeül, véletlen folytán, épen az angol templomot. Az arabok fanatikus rombolását és gyilkosságát menteni nem lehet, de kérdés, vajjon bekövetkezett volna-e ez, ha az angol admirál kötelességéhez képest a bombázatást csak az erődök ellen alkalmazza s kíméli magát a várost?

Bárminő okai legyenek is e szomorú ténynek, ma már bizonyos, hogy Alexandria városa, habár nem is oly romhalmaz, mint a rémület első napjaiban állították, tényleg annyira meg van rongálva, hogy helyreállása s újból fölvirágzása csak is a kedvező feltételek egész sorozatának bekövetkezése mellett remélhető.

E rombolás oka, tisztán angol hivatalos jelentések után itélve, a kikötő mellett levő erődítési munkálatok következése volt. A kikötőben levő európai hajók parancsnokai ez erődök erősítését maguk ellen intéztek támadásnak tekintették, különösen a június 11-iki vérfürdő után s ezért hosszas alkudozások után rábírták a szultánt, hogy Arabihoz parancsot küldjön e munkálatok megszüntetésére. Egy hétig csakugyan szüneteltek azok. De az angol hadihajók harcizás tüntetése a kikötőben Arabit arra bírta, hogy ő is panaszokkal álljon elő s követelje, hogy az idegen hadihajók az egyiptomi partoktól eltávolozzanak vagy legalább egy egyiptomi al-admirált bocsássanak e hajókra, ki ott azok működését figyelemmel kísérik. Követelését az angolok nem teljesítették s erre ő folytatta a munkálatokat. Hasztalan volt az angolok újabb apellációja a szultánhoz. Arabi pasa mintegy 7000 emberrel Alexandriában egész biztosnak érezte magát s Seymour erre a többi államok hadihajóinak tiltakozása ellenére július 11-én reggel, tehát ép egy hónappal az alexandriai vérfürdő után, megkezdte a bombázást. A franczia hajóhad Conrad vice-admirál vezetésé alatt, hogy a nagy felelősséggel járó eseményben résztvenni se látszassék, elhagyta az alexandriai kikötőt s a szuezi csatorna északi pontjához, Port-Szaidhoz ment s példáját a többi államok hadihajói is követték. Seymour még egyszer felszólította az egyiptomiakat, hogy a munkálatokat hagyják abba, sőt most már azt is követelte, hogy az erődöket ürítsék ki s lerombolás céljából adják át az angoloknak, s mivel e követelést nem teljesítették, reggel 7 órakor az «Alexandra» hajóról megkezdte a «Pharos»-erőd lövetését. Csakhamar ezután a többi, összesen 11 hadihajó ágyúit is folytatták az egyes erődök lövetését. Az egyiptomi erődök nem maradtak hátra, habár ágyúik sokkal tökéletlenebbek voltak, mint az angol hadihajókön levők, melyek között az «Inflexible»-t jelenleg a legnagyobb s legjobban felszerelt hadihajónak tartják a világon. Még a kis ágyúszádokból is erős tüzelést folytattak. A «Cignet» és «Condor» együtt támadták meg a «Marabut»-erődöt s egy óra hosszáig csak a két ágyúszád működött, míg mások is jöttek segítségére. Egy óra tájban már a «Ras-el-Tin» erődben megszűnt a tüzelés viszonzása s 4 1/2 óra körül a «Pharos» és «Marabut» is megszüntették az ágyúzást. Az angolok győzelme, a nélkül, hogy jelentékeny veszteségök lett volna, most már biztosítottak látszott. De a győzelmi mámor csak egy pár óráig tartott, megkeserítette azt csakhamar ama szomorú s rettenetes események híre, melyek e közben az erődök mögött a szerencsétlen városban történtek.

A bombázásról egy pár képet mutathatunk be olvasóinknak. Egyik, melynek vázlata a leg-szélről levő «Alexandra» hajón készült, a lapunkban már névleg felsorolt hadihajók és erődök fekvését ábrázolja a bombázás alatt. A

A MEKSI MALMOK.

másik a «Helikon» hajó egy termék mutatja, hol az alexandriai brit konzulussal összeköttetésben levő telefon-huzalt használták, ekkép tartva fenn az összeköttetést a hajóhad és a bombázott város közt. Egy harmadik képünk a

Védelmi készülétek a vízvezetéknel: A gőszellentűk kinyitása.

mexsi erőd festői vidékét mutatja be a rajta levő szemlalmokkal. Ez erőd a város délnyugati részén van s különös nevezetességét képezik a rajta s körülötte levő kőfaragó helyek. Közéleben van a nagy tengeri hullámtörő gát, talán a

Telefon a «Helikon» hajón, az alexandriai konzulussal összeköttetésben.

legnagyobb szerű modern egyiptomi építés, mely a Pharos-sziget nyugati csucsával szemben több mint 3 kilométer távolságban nyúlik el

Meks felé. Végül magából a városból még egy képet mutatunk be, mely az európaiak védelmi készüléteinek egy sajátosság módját ábrázolja. A vízvezeték igazgatója ugyanis a kapu előtt gőszellentűk kinyitása által igyekezett a netán betörni akaró arabokat visszariasztani.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«A magas Tátra» ezimű díszes kalauz-könyv jelent meg, főleg a felvidéken utazók használatára. Prochaska Károly tescheni könyvkereskedő kiadásában. A magyar Kárpát-egylet megbízásából szerkesztették Kolbenheyer Károly bielei tanár és Kovács Pál, a «Keckemét» szerkesztője. A tíz ivre terjedő mű külső alakja is tetszetős, aranyozott vászonkötésben, elől ezüst nyomással a Kárpát-egylet jelvénye, a havasi rózsza. Teljesen kimerítő és megbízható kalauz nemcsak a Tátrát látogató turisták számára, de még a Tátrát tanulmányozni akaró szaktudósoknak is vezérfontalát nyújt; legfőbb érdeme pedig, hogy ez az első «Tátrakalauz» magyar nyelven s mint ilyen, régen érzett házagot pótol.

Elején a magas Tátra vasúti összeköttetésekének térképét találjuk. Ezenkívül 13 sikerült kép illusztrálja; ezek a Tátra egyes nevezetes pontjait tüntetik föl; továbbá a magas Tátra látképe, Tátrafüred látképe s a Magas Tátra környékének szinnyomata térképét. A könyv berendezése egészen gyakorlati irányú. Utasításokat ad a turistáknak az egyes kirándulásokra vonatkozólag, közli a vezetők, vendéglők stb. árjegyzékét. A Tátra lengyelországi részére is kiterjed a Magyarország meg a Krivánt, a Dobsinai jégbarlangot s más szomszéd tájakat ismerteti. Végül az egyes pontok magasságára vonatkozó táblázatot ad, valamint előbb a hőmérsékletéről közöl utasítást. A hasznos könyv Csáky Albin grófnak, a magyar Kárpát-egylet elnökének van ajánlva. Ára 2 frt.

Francia könyv a székellyföldről. De Gerardo Attila derék írónk, kitől a «Vasárnapi Ujság» is gyakran közöl cikkeket, a Drapeyron általszerkesztett «Revue de Géographie»-ba nagyobb tanulmányt írt a székellyföldről. Ez most külön füzetben is megjelent Párisban ily cím alatt: «Étude sur les hautes plaines de Transylvanie» («Tanulmány Erdély felsőjairól»). Három részre osztva ismerteti a székelly földet; az elsőben a természeti viszonyokat, a másodikban a népfajokat, a harmadikban pedig a lakosság szokásait és a népeletét. A székellység ismertetése mellett a szászoknak és oláhoknak is elég tért szentel. Az erdélyi viszonyok helyes ismerete mindenütt meglátszik a művön, mely egyike a hazánkról idegenek előtt szóló legérdekesebb könyveknek. Sok apró jegyzet is van a könyvben, történeti vonatkozásokkal, jellemző vonásokkal. A nevek után mindenütt hozzászól, hogy miképpen kell azokat a franczia nyelv szerint kiejteni. A derék munkához még a székelly földet feltüntető térkép van csatolva.

A tud. akadémia kiadásában legújában a következő művek jelentek meg: «II. Rákóczi Ferenc levéltára»-ból a 8-ik kötet, melyben gr. Beresényi Miklós fejedelmi helytartó leveleit és más emlékezésre méltó iratait Thaly Kálmán nagy szorgalommal gyűjtötte össze. E levelezések öt nagy kötetre terjednek, s a mostani 448 lapra menő kötettel véget érnek. Közli Beresényi tábori expedíciós könyveit 1705—1709-ből; levelezéseit Rákóczi ügyvivővel, lengyel főurakkal, orosz miniszterekkel,

stb. 1709—1711-ből, továbbá a Beresényi ungvári várában és uradalmában lefoglalt ingóságainak jegyzékét, melyből kitünik, hogy Beresényinek jeles könyvekből, műtárgyakból igen szép gyűjteménye volt. Beresényi levelei, iratai korának műveltségével bíró férfiak mutatják be; előrelátó eszétsége és diplomáciai ügyessége is feltűnő. Magyar, latin és lengyel nyelven egész könnyen tudott írni. Az érdekes gyűjtemény (öt kötet) ára 14 frt 40 kr.; a most megjelent kötet pedig 2 frt 40 kr. — A «Nyelvtudományi Közlemények»-ből, melyet a nyelvtudományi bizottság ad ki és Budenz József szerkeszt, az újabb kötet 160 lapra terjed, s kisebb közleményein kívül három értekezés van benne: Halász Imrétől, «Oroszlapp nyelvteni vázlat», S'monyi Zsigmondtól a magyar mozzanatos igeképzőkről és Munkácsi Bernáttól: «Magyar elemek a déli szláv nyelvben»; ára 1 frt. — «Budapest nemzetiségi állapota és magyarosodása», az 1881-iki népszámlálási adatok szerint irta Kőrösi József, a fővárosi statisztikai hivatal igazgatója. Az érdekes, Budapest lakosainak nemzetiségi viszonyait a régebbi időkben is feltüntető tanulmányt a szerző az akadémia nemzetgazdasági bizottságának egyik ülésén mutatta be, s akkor részletesebben ismertettük. Ára 30 kr.

Folyóiratok. Az «Ungarische Revue» júniusi füzeté Szilágyi Sándorral Bethlen Gáborról és a svéd diplomaczaról szóló dolgozatát közli fordításban; aztán Duka Tivadarnak Atkinson indiai angol tudós fölött akadémiánknak tartott emlékbeszédét; Darvai Mór ismerteti Molnár Aladár művét a magyar közoktatásügy történetéről; kült Bogisich Mihály akadémiai értekezését a múlt századokbeli magyar egyházi énekekről; Lipp Vilmostól régészeti cikket ad, s végül az újabb magyar könyvek jegyzékét. — A «Keresztény Magyarok», az unitáriusoknak Péterfi és Kovács János által Kolozsvárt szerkesztett folyóiratában a szigorú egyházi tárgyú közleményeken kívül van egy cikk Munkácsi «Krisztus képeről» is, Jakob Elek ismertetőt az azt történeti szempontból, s közölve van e képre vonatkozólag egy budapesti unitárius lelkes templomi beszéde.

Füzetes vállalatok. A Csikvári Jákó által szerkesztett, s illusztrált füzetekben megjelenő «Közlekedési eszközök történetéből» a 19—20. füzetek együtt jelentek meg, s nagy része Magyarországi közlekedésszügyeivel foglalkozik; ára 80 kr. — A «Magyar Lelekion» 106—107-ik füzeté a «Letenyei» névtől «Lonka»-ig terjed; egy füzet ára 30 kr.

Tökeelhelyezés és papirokkal való üzérkedés, különös tekintettel a határidő és díjbiztosítási ügyekre a tőzsdén, ezek lényege és jelentősége a tőkepenzerekre és a magán üzérkedésre, írta Koritz Antal. A hazai értékek ismertetését, az értékesítő elhelyezését nyújtja, s a tőzsdéről azt, a mi a magánosokat érdekelheti. A világosan írt könyv ezáltal: a tőkepenzesnek új tevékenységi kört jelöl meg, de megmutatni egyszerűen a tapasztalatlan üzérkedőt érhető veszélyeket. Végül a tőzsdéi műszavakat is összeállítja, magyarázatokkal. A 73 lapra terjedő füzet Grill Károly könyvkereskedése útján kapható.

A nemzeti színházat augusztus 16-án nyitják meg Vörösmarty «Áldozat»-ával. A régebbi színművek közül e hóban a következőket adják elő: Kisfaludy Sándortól «A Dárday-ház», Czákó Zsigmondtól «Első László és kora», Fáy Andrásról «A közös ház», Csathó Páltól «Fiatall házasok», Nagy Ignácztól «Tisztújítás» és Saizigetifől «Rózs».

A kolozsvári nemzeti színház defecitjával végezte a színházi évet. A 20,000 frtnyi szubvenzió mellett 17,000 frt a hiány. A kolozsvári lapok szerint a király meghagyta, hogy a színház ügyeiről részletes előterjesztést kaphasson, s remény van, hogy a jelentékeny defecitjéről gondoskodni fog.

Az országos színészeti iskolában új szervezet lép életbe. A drámai tanfolyam négy évig fog tartani, az operai két évig. A tantárgyakat bővítik, kivált az opera növendékeinél. Ezeknek már kellő zenei képzettséggel kell bírniok, mikor az intézetbe lépnek.

Magyar akadémia-növendékek kitüntetése. A bécsi mű-akadémia ez idén is számos magyar ifju nyert kitüntetést.

Az antik díjat, antik minta után készített legjobb rajz után Láng Ferencz budapesti ifju kapta; egy ezüst Fürger-féle érmet Loránfi Antal Kecskézre méltó iratait Thaly Kálmán nagy szorgalommal gyűjtötte össze. E levelezések öt nagy kötetre terjednek, s a mostani 448 lapra menő kötettel véget érnek. Közli Beresényi tábori expedíciós könyveit 1705—1709-ből; levelezéseit Rákóczi ügyvivővel, lengyel főurakkal, orosz miniszterekkel,

tészeti rajzért *Ilkts* György Zimonyból; a Rosenbaum féle díjat *Mikroeszk* Géza Jász-Fényszaruból a kérdésre: egy renaissance fakert terve a sixinai Madonna másolata számára.

A müncheni képzőművészeti akadémián a nyári félév befejezése alkalmával ismét hat fiatal magyar művész részesült nagyobb kitüntetésben. *Kardos* Gyula, *Kemény* Jenő és *Eisenhut* Ferenc festett tanulmányokért ezüst érmet, *Hollósy* Simon és *Langsfeld* Rezső szintén festményekért, *Jendrassik* Jenő rajziért bronz érmet kaptak.

A muzeum lépcsőházának díszítése be van fejezve, s ebben birja a főváros a művészi díszítés legzebb csarnokát. Az oldalfalakat, a tetőzetet Lotz és Than által festett allegorai alakzatok és történelmi jelenetek ékítik. A nyolc nagy ablakba a Kratzmann Ede üvegfestőnk által készített díszes ablak-képek már mind be vannak illesztve. Eddig négy szobrot helyeztek el a lépcsőházban, melyeket a képtár előcsarnokából vittek oda át. Baloldalon Révay Miklós és Pázmány Péter mellszobrát állanak — mind a kettő Engel Józseftől, jobb oldalon pedig Szalay László és báró Eötvös József szobrai — mind a kettő Izsó Miklóstól. A csarnok szent István napkor híhetőség meg fog nyílni a nagy közönség számára is a felraduló vidéki közönségnek egyfelől ismét több megnézni valója lesz a fővárosban. Az eddigi díszítési költségek több mint 50,000 ftba kerültek.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A debreczeni országos dal- és zenetünnepély aug. 16—21-iki napján lesz.

Aug. 16-án: első nap: megérkezés és ünnepélyes fogadtatás a rendező bizottság és a városi hatóság által; este 8 órakor ismerkedési estély. Második nap: Közgylülés; a versenybírák megválasztása és a versenyköz sorrendjének megállapítása; első összpóba. Este 6 órakor a színházban dalverseny Erkel Gyula „Ébresztő” című pályaverstés műfegyvesével. Harmadik nap: délelőtt 9 órakor dalregyvesületi közgylülés; 10 órakor második összpóba; este 6 órakor a színházban második hangverseny. Negyedik nap: 9 órakor közgylülés folytatása; 10 órakor utolsó összpóba; este 6 órakor nagy összeloadás a színházban. Huber Károly orsz. karnagy vezénylete mellett. Ötödik nap: 9 órakor közgylülés. Este 6 órakor diszhangverseny a színházban a fővárosi művészek közreműködésével. Esti 9 órakor táncvizsgalom. Hatodik nap: 9 órakor zárülés. A versenybírák ítéletének kihirdetése és a díjak kiosztása. Bucsú, kivonulás és elutazás.

A magyarországi tornatanítók egylete folyó évi augusztus hó 4—6-án tartja első rendes közgylülését Budapesten a nemzeti torna-egylet helyiségeiben (ösz-utca 26. sz.), a mely közgylésre nemcsak az egyleti tagok és tornatanítók, hanem a tornászat ügybarátai is meghívhatnak.

A magyarországi Kárpát-egyletnek Selmeczbányán dr. Tery Odón kezdeményezésére főjka alakult „Sztinya osztály” ezim alatt. Az egylet ezéjja a város közelében lévő és meg tartott vízvezeték felhasználásával sáta-utakat teremteni, a már meglévőket pedig jó karba helyezni, utakat jelezni, utmutató táblákat állítani, szebb kilitási helyeken emelvényeket, irányzó és tájékoztató táblákat felállítani. Társas kirándulások, társas összejövetelek, felolvasások által az ipar pártolása és fejlesztése. Terve van véve ezeken kívül a Sztinya egy kisebb meteorologiai észlelő felállítása. Az osztályt Selmecsváros közönsége melegen folkarolta s már eddig 130 tagja van a társulatnak. *Bobory* Fülöp herceget kérték föl az osztály védnökségének elvállalására, ki ezt örömmel elfogadta és megígérte, hogy a társulatot erkölcsileg és anyagilag támogatni fogja.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A harmadik egyetem felállítására, abban az esetben, ha Kassán lesz, a város 450,000 frtot ajánlott meg. Ennyit tesz a telek, épület és pénz összeven. Azt is elhatározták, hogy társadalmi uton az egész felvidéken gyűjtést indítanak.

A kegyes tanítórend e héten tartotta Budapesten nagygyűlését. A rend tartományi főnökéje ujjlag *Kalmár* Endrét választották meg, ki a sok tanítványt ellátó rend élén eddig is oly erélyel és eredménynyel intézkedett.

A Ludovika akadémia könyvtára. Nyolc éve, hogy a honvédség a Ludovika akadémiát átvette s rövid idő után az intézet könyvtára jelenleg 2800 onálló és 15,000 kötetet meghaladó műből áll. A katonai szaktudományok minden ága magyar, német, francia és angol nyelven bőven van kép-

viselve, ezen fölül a földrajz, nemkülönbén az egyetemes és a magyar történelemre vonatkozó legbecsebb művek is föllehetők. A növendékek magyar szépirodalmi ismereteiknek gyarapítása, valamint nyelvbeli előadásuk kifejllesztése céljából a honvédelmi miniszter gondoskodott arról is, hogy a könyvtár magyar szépirodalmi tekintetben szintén gyarapodjék.

MI UJSÁG?

A trónörökös-pár Erdélyben. A trónörökös és nejét e hó 29-ikén este várják Budapestre, hol csak átutaznak Erdély felé. Julius 30-án reggel 9 óra után érkeznek Tövisre s innen az első erdélyi vasut vonalán tovább haladva d. u. fel 1-kor Hátszeg-Vár-aljára, hol a megye küldöttsége élén Pogány György főispán fogadja a fejedelemi párt. Az utazás Prágából megállapodás nélkül szakadatlanul folyik Hátszegig.

* *Khinában hivataloskodó hazánkfia, Faragó* Ödön, mint édesatyjának lapunkhoz intézett leveléből értesülünk, utban van hazafelé. Legutóbbi levelében említette, hogy a khinai kormányhoz hosszabb szabadságolásra beadott kérvényét azaz intézték el, hogy — előléptették, de haza nem engedték. A khinai vámos főfelügyelője, sir Robert Hart közbenjárására a kormány visszavonta előbbi megtagadó határozatát s két évi szabadságidőt engedélyezett Faragónak, ki most a Csendes-oczeánon és Amerikán keresztül, — mely utóbbi helyen Floridában élő fivérért, Kázmért is meglátogatni szándékozik, — utban van hazája felé, melytől már kilencz éve, hogy nem látott. Atyja augusztus hó végén reményli viszontláthatni rég nélkülözött fiát. Isten hozza egészségben a közni a derek magyar ifjút, ki szorgalmával, tehetségével odáig vitte, hogy a mennyei birodalom vámhivatali karában már a legmagasabb polczok egyikét foglalta el.

* *Kalföldön kitüntetett magyar ifju.* Mint a „Times” egyik közelebbi számában olvassuk, a londoni „Inner Temple” törvénytudók kollégiuma 100 guinea díjjal tüntette ki *Duka Ferencz Tivadart*, Londonban élő hazánkfianak, *Duka Tivadarnak* legidősebb fiát. A nevezett kollégiummal csak három van egyrangú egész Angliában, tagjai csupa felsőbb bírák képezhetik, s az ügyvédek közül a legelőkelőbbek, az úgynevezett barniterek. A közönséges, sollicitor néven ismeretes ügyvédek e kollégiumba, mely némileg a kontiens kamarának felel meg, nem vehetők fel. Hogy az említett barnitereknek mily nagy tekintélye van Angliában, mutatja az a körülmény, hogy a felsőház elnöke eredetileg nem lehet más, mint egy volt barniter. A kitüntetés, mely hazánkfíát érte, egyike a legmegtisztelőbbeknek.

A Petőfi-szobor leleplezése október 8 ikára van kitűzve. A talapat már elkészült, 900 ftba került s a vállalkozók pontosan eleget tettek kötelezettségöknek. A vasrácszat rajza is kész s a kivitt legközelebb elrendelik; a szobor Turbain bécsi műöntő intézetében készen várja az elszállítását s az öntés sikerült lévén, a bizottság a szerződési ár kétharmadát már ki is fizette; a végleges átvétel előtt Keleti Gusztáv alelnök és Reményi Antal titkár meg fogják a szobrot tekinteni. A talapat felső részére szánt ércszokszoru mintáját e hét elején szállították Turbainhez, öntés végett Az összes munkálatok szeptember közepéig elkészülnek, de a bizottság, hogy az országgyűlés két háza is részt vehessen a leleplezési ünnepélyben, jónak látta a leleplezést október 8-ra tűzni ki. A pénzügyek rendezhetése végett folkériki gróf Károlyi István elnököt, hogy az általa indított gyűjtés eredményét a bizottsággal közölni sziveskedjék. A szobornak Huszár által készített két öl magas mintáját a debreczeni ref. kollégiumnak, az Izsó által készített hatodfél láb magas mintát az Izsó szülővárosának, Rimaszombatban alakult régészeti egyletnek ajándékozzák.

Mátyás király szobra Kolozsvárt. A nagy király szülőházának emléktáblával megjelölése azt a gondolatot is felkötötte Kolozsvár intelligens köreiben, hogy nem volna-e itt az alkalom, Matyás király emlékéhez méltó szobrot állítani szülővárosában. Az eszme tetszett, már a városi közgylülés is megfordult, ott lelkesülten fogadták, bizottságot alakítottak, adakozásra szólították föl az összes polgárságot, maga a város kitelhető erővel járul a ter-

létrehozásához, s fölhívást intéz az összes törvényhozáshoz és kormányhoz.

Nagy Lajos nagy tetszés közt terjeszté elő a város legutóbbi közgylülésén az indítványt; csak egy szózat emelkedett ellene, *Wolf* György gyógyszerészé, ki a miatt aggodott, hogy a költségek nagyon terhelni fogják a várost. Elismerste, hogy voltak Matyás királynak érdemei, de azt, hogy épen Kolozsváron született, pusztá véletlenségnek tartja. *Szász* Domokos erre megjegyzé, hogy nem arról van szó, hogy Kolozsvár város terheltség, hanem, hogy gyűjtést indítson, és erejéhez képest ő is hozzájáruljon. A közgylülés elfogadta *Nagy* indítványát s mindjárt meg is választotta a bizottságot, melynek elnöke *Eszterházy* Kálmán gróf főispán, alelnökei pedig *Szabó* Károly egyetemi tanár és *Minorich* polgármester. Ezután *Nagy* Mór tanácsos előadta, hogy *Szabó* Károly egyetemi tanár írásban indítványt adott be a tanácshoz a Matyás király születési házának méltó megjelölése tárgyában. A tanács szakszótályban tárgyalva az indítványt, azon véleményes javaslattal terjeszti a közgylülés elé, hogy adja át a város a házat a kormánynak oly kikötéssel, hogy azt stilszerűen építtesse ki és valamely közművelődési czélra, leghelyesebben az erdélyi muzeum régiség és éremtárának engedje át, azon kívül a város jelölje meg egy emléktáblával. A közgylülés egyhangulag elfogadta ezt a javaslatot is. Az emléktábla felirata ekékp hangzik:

„Ebben a házában született 1442-ben márczius 27-én Hunyadi János és horogszegi Szilágyi Erzsébet fia Matyás, Magyarország dicső királya. Szülő háza iránti kegyelethől Matyás király 1467-ben e házat minden tartozódásával együtt s annak akkori tulajdonosait Kolb István és nejét, Méhfi Orsolyát s ennek hűgát Margitot, valamint maradváikat minden királyi adó és közterhek viselése alól örökre fölmentette. Matyás király ezen kiváltság levelét II. Rákóczi György erdélyi fejedelem, a nagy király halhatatlan emlékezte iránti tiszteletből, e ház akkori tulajdonosa Kovács Gáspár kolozsvári főbíró útjára részére szóról-szóra átíratta és megerősítette 1649-ben. Ez emlékkövete legnagyobb fia szülőházára szab. kir. Kolozsvár városa, mint e ház tulajdonosa tette.”

Irodalmi emléktünnep. *Tompa* Mihály emléktünnepét e hó 22-én most is megtartották a fekete-hegyi fürdőben. Az 1868-ban föllállított emlékoszlopnál száznál többen gyűltek össze; *Katinczy* Géza tanár tartott emlékbeszédet, este pedig hangverseny volt. — *Nagy-Ajton* e hó 30-ikán leplezik le az emléktáblát *Krizsa* János szülőházán. Az akadémiát *Szabó* Károly, a Kisfaludy-társaságot Szász Béla képviselik.

Az írók és művészek társaságának kiránduló tagjai e hó 24-én este tértek vissza a fővárosba. Egész utjokban mindenütt megtalálták a vendégszerető sziveségét.

A romániai látogatás után *Orsovára* visszatérve, a július 20—21-iki közti éjjelt ott töltötték. Volt vacsora, tűzijáték. Másnap kora reggel a koronakápolnáat nézték meg, hol a korona el volt ásva, aztán külön vonaton mentek a *Herkules-fürdőbe*, hol *Prepeliczay* fürdő-igazgató és dr. *Csabatyri* mond-tak szives üdvözlötet, *Drágonescu* kapitány pedig a románok érületét emelte ki. E szép helyen töltötték július 21-ikét. Délben fényes lakoma volt, melyben többen részt vettek azon románok közül, kik *Turn-Szeverin*ből idáig kísérték a kirándulókat, s a pohárköszöntésekben rokonszenven keltőleg emeltek föl szavukat. Este hangverseny volt, melyen *Felekiné*, *Maleczkyné*, *Saxlehner* Emma, *Odry* Lehel a nemzeti színház tagjai, *Siposs* Antal és *Krisztinkovich* Béla működtek közre. A fürdővendégek egyike: *Lednic* Sándor nagybányai bányász száz frtot adott a magyar hírlapírók nyugdíj-intézetére. *Lugosnál* is ünnepélyesen, reggelien várták a társaságot. *Temesvárra* e hó 22-én déiben érkeztek, előkelő közönség fogadta őket, a elszállásolásnál, megvendégelésnél a város nagy bőkezűségét tanúsított. *Róth* Nándor főngyész üdvözölte a város nevében, s *Pesty* Frigyes, mint a város szülötte, választott. Este hangverseny volt, melyen *Felekiné* a *Kiss* József „*Gedővár* asszonya” című balladáját szavalta, *Bartók* Lajos pedig „Az argonauták” című alkalmi költeményét. E hó 23-án délelőtt *Kikéndán* volt rövid megállapodás, hol *Krestorosita* szolga-bíró és *Olahits* György szerb lelkész üdvözlötére P. Szathmáry Károly válaszolt. *Szegedre* déiben érkeztek, és *Szabados* János tanácsnok, az ismert költő, igen melegen köszöntötte az érkezetteket. Megnűzték a hatalmasan épülő várost, az egyes nevezeteb munkákat. Délben lakoma volt, melyen *Felekiné* asszony is poharat emelt az épülő *Szegedre*. Este érdekes hangversenyt rendeztek, mely 600 frtot jövedelmezett. (A hangversenyek jövedelme helyben jótékony célokra maradt.) Vacsora is volt, s a társaság e hó 24-én reggel *Kecskemétre* utazott, ismétlődően itt is a legszívesb fogadtatás minden kifejezése, terített asztalokkal, felköszöntésekkel. *Nagy-Kőrös* volt az utolsó kiszálló hely, hová délután érkeztek. Ugy itt is, valamint *Kecskeméten* a

polgármester (amott *Lesták* Péter, itt *Ádám* Gerzson) üdvözölte a vendégeket. Félkeresték a temetőben *Szász* Károly első nejének, az ismert költőnőnek, *Idunának* sírját, s arra *Felekiné* szép koszort helyezett. A lakoma a *Czifra*-kertben volt, táncszéccel. A hivatalos program itt ért véget. A társaság nyolcz napig volt utban, s az irodalom és művészet iránti élénk érdeklődést talált e nagy utban mindenütt.

A szent István napi népünnepre, melyet a fővárosi szeretetház javára rendeznek a városligetben, nagyban foly a készülődés. Az ünnepély programja, magyar és német nyelven, egész fizetett tesz, 16 lapra terjed, s ugyanennyit foglalnak el benne az üzleti hirdetések, ára csak 2 kr. A sorsjátékok sok adakozás történik, s ezekből egész kiállítás nyílt meg, hogy mindenki láthassa, mennyi mindenféle s értékes tárgyakat lehet nyerni a 3 krajczáros tombola-jegyekkel. Az első nyeremények: száz ezüst forint, meidingeni kályha, varrógép, ezüst ékszer, majolika tárgyak, stb. Gregeresen fa-kereskedése a tavon rendezendő élőcsoporthoz szükséges 2500 lábnyi tutaj összeállítását, elszállítását ingyen ajánlotta föl.

A városliget szépítésén folyvást nagyszámú munkás dolgozik. A köröndben rendezett virággyakat pompás növényekkel látták el s több helyütt brokakat is ültettek, ugy hogy e tágas kör, melyet széles, szabályos utak szelnek át, már most is a liget egyik legkisebb pontja. Legfőbb dísz, a szökőkút, szent István napján már lövelni fogja vizét száznál több sugárban. Most rakják le a csöveket s a széles, kerek medenczét is falazzák. Az átelteni *Szechenyi*-szigetről sem feledkezett meg a főváros. Korhadt fa-dobogója helyébe csinos kőhidat épített, melynek munkálatait már megkezdték.

A főváros környékének befásítása. Több év óta foly a munka, hogy a fővárost terjedelmes erdő-öv által válaszzsák el a rákosi homokvidéktől. A száz öl széles övnek mintegy fele már megis van, a sorokári dunaégtől a jászberényi utig, mintegy tizenkétezer méter (másfél mértföld) hosszu vonalon a fák már ki vannak ültetve. Folytatása egészen a Duna felső folyásáig 13,500 méter hosszu lesz s hogy a faültetést itt is megkezdhesék, már folynak a tárgyalások az e vonalba eső magántelkek tulajdonosaival a szükséges terület kicserélése vagy megváltása iránt.

Az operaszínháznál a munkálatok ugy folynak, hogy 1884. nyarán mindennel elkészülhessenek. A színpad összeállítására *Dorogi*, a nemzeti színház főgépésze készíti a terveket. A bécsi Ring-színház égése után azt határozták, hogy az egész színpad vasból építtessék, s e miatt *Doroginak* egészen új terveket kellett készíteni. E tervek azonban nem felelnek meg a gyakorlati célznak s ezért az operaház bizottsága mint hasznavehetetleneket félretette és megbízott egy bécsi gépészt új tervek készítésével. Remélhető azonban, hogy 3—4 hónap mulva az új tervek kiépítése is megkezdhető lesz.

A kolosmonostori káptalan levéltárát, e híres gyűjteményt, melyben a XIII-ik századtól kezdve annyit történelmi kincs van, az országgyűlés intézkedése következtében szeptemberben Budapestre szállítják az országos levéltárban helyezik el. Most dr. *Éltes* Károly levéltári gr. *Eszterházy* János és a református status részéről dr. *Kolozsvári* Sándor vizsgálják át, hogy teljes rendben történjék az elszállítás.

Petőfi kardja. A nem régen elhunyt *Papp* Lajos volt országgyűlési képviselő őrzte *Petőfi* kardját. Maga a költő adta át neki 1849-ben. *Papp* hagyatékának összeírásakor a kard még megvolt, de midőn a mult héten az ingóságok árverésére került a sor, már nem találták. Hosszas kutatás után tudták meg, hogy *Erzsébetfalván* a napokban templomi paradé lévén, egyik esküdt felkötötte a kardot, s azóta tünt el, de megkerült.

Versenyuszás a Balatonon. Julius 23-ikára nagy versenyuszás volt kitűzve a Balatonon, a lakmári partról *Füredre*, de az előtte való nap beállott viharos eső miatt elhalasztották. Sok vendég gyűlést össze, mindazáltal rögtönöztek versenyuszást a tihanyi foktól a füredi uszodáig, mely 5.25 kilométernyi távolság. A Balaton nagyon hullámzótt s megpróbálta a vállalkozók erejét. Ezek hárman voltak; a mult évi uszából ismeretes *Szekrényessy* Kálmán, *Komlód* Gyula és *Schwarz*

Vilmos. Pontban 5 óraor indultak. Eleinte *Schwarz* járt elől, utána *Komlód*, de aztán *Szekrényessy* tört elő, ki 6 óra 43 perczor érte el harsány éljenek közt az uszodát. *Schwarz* 16 perczel később érte el a partot. *Komlód* göröcsöt kapott lábában s néhány percznyi küzdés után képtelen volt kiszállani; érmet azonban neki is létek; mert csaknem a czél előtt érte őt utól baleste.

A trieszti kiállítást, az eddigi megállapodások szerint, aug. 1-én *Károly* Lajos főherceg, a kiállítás védnöke ünnepélyesen meg fogja nyitni. Ő felsége a király és a trónörökös-pár azonban csak később fogják a kiállítást meglátogatni. És pedig a trónörökös pár augusztus utolsó hetében, a király pedig szeptember végén. Azt hiszik, a kiállítás igen látogatott lesz.

A dobsinai köcsizelő tannühely, mely évről-évre szembeintőleg emelkedik gyártmányainak tökéletesítésében, újabb a kigyóknak páczolásával tesz kísérletet s a mühely vezetőjét külföldre küldte ki hasonló gyárak tanulmányozására. Az igazgató is minden elkövet, hogy e tannühely gyártmányai a külföldiekkel is kiállják a versenyt s már ez idő szerint is nem csupán bronzszines köveket faéktünnyekkel, de szép festményekkel ellátott tárgyakat is készített.

Adatok az amerikai kivándorlásokhoz. Sáros- megye alispánja folkerte a postaigazgatóságot, hogy terjesztene elő kimutatást, mennyi pénz érkezett Amerikából, a kivándorlottaktól otthon hagyott övéikhez. Kitént, hogy ez év első negyedében 126,372 ftba megy az ilyen összeg. Oly adat, mely nem fogja csökkenteni a felvidékiek kivándorlási kedvét. *Gaal* Jenő képviselő pedig, ki külföldön utazik, *Hamburgból* és *Bremából* közöl adatokat a kivándorlásról az „Egyetértés”-ben. A hamburgi osztrákmagyar konzul adatai szerint a hamburgi kikötőben a mult év alatt 10,453 magyarországi szállt hajóra; *Bremából* is 804 ment el. *Hamburgban* a kivándorlók rendszeren egy nagy szállóházban (*Zum grossen Auswanderhaus*) várják be a hajó indulását. A mi tótjainkat itt a padlás-szobákban helyezik el s naponként másfél márkát kell fizetniök. A szállóház tulajdonosa szerint a magyarországi tötökből többen visszatérnek, mihelyt pénzt szereztek össze, vagy ha szerencsétlenül jártak. A hamburgi konzulátus közelebb érellyesen közebe lépett, hogy elejét vegye azon visszaéléseknek, melyeknek a kivándorlók ki voltak téve.

Mérgek hernyó által okozott halál. Váczott *Fekete* Károlyné asszonynak, a siket-néma intézet igazgatója neének halálát sajtáságos véletlen idézte elő. A köztiszteletben állt nő ugyanis a mult hó 8-án jobb kezének hüvelykujját megszurta egy rózsabokor tüskéjében. A seb nem volt jelentékeny, de később nagy fájdalmak lepték meg a nőt s ujja dagadni és kékülni kezdett. Azonnal rájött a beteg, hogy a szúrás után mérgek hernyót vett le a bokorról s annak nedve a sebbe hatolt. Az orvosok amputálni akarták az ujjat, de *Fekete* Károlyné asszony nem engedte s a mikor végre beleegyezett s e czézből Budapestre *Lumniczer* tanárhoz is jött: a vérmérgezés már annyira előhaladt, hogy többé nem lehetett megmenteni a beteget, ki nagy szenvedés közt hunyt el.

* *A fókábrét* név alatt ismert finom s rendkívül drága termék Amerikában most már selyemből családóság hiven tudják utánozni. Előállítás módja a szövészekben az eddigi eljárásoktól állítólag egészen különbözik, de egyelőre még titokban tartják.

„Jogtudományi Közlöny.” július 22-iki (30-iki) száma következő tartalommal jelent meg:

A sajtótörvény reviziójának szükségéről. *Dárdai* Sándor országgyűlési képviselőtől. — A magyar ügyvédség reformjához. *Dr. Dell'Adami* Rezső budapesti ügyvédől. — A magyar általános magánjogi törvénykönyv tervezete. *Dr. Jellinek* Arthur budapesti ügyvédől. — A külön közzétett intézetek kérdéséhez. *Szabó* József lipótvári kir. kerületi börtönigazgatótól. — Törvénykezési szemle: A budapesti kir. itélő tábla gyakorlatából. I. K-tól. — A végrehajtási törvény 158. §-ához. — 6-tól és *Teslcsy Istvántól*. — Melléklet: Curiai határozatok. A javító-intézetek részére tervezett alapszabályok indokolása. Különfélék.

Előfizetési fölhívás.
Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése június hó végével lejárt, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megújítására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.
Lapunk előfizetési ára:

Negyedévre:
A Vasárnapi Ujság — — — — — frt 2.—
A Vasárnapi Ujság a „Világkrónika”-val együtt. — — — 2.50
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok — — — — 3.—
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „Világkrónika”-val együtt — — — — — 3.50

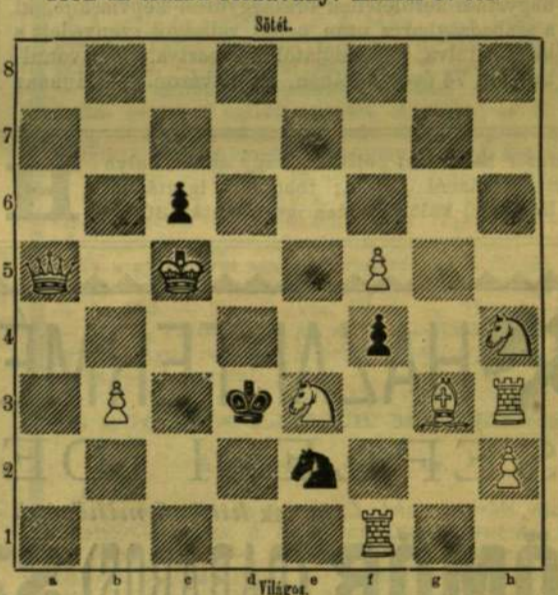
A „Világkrónika” szintén bővített terjedelemben jelen meg, hogy állandóan nagyobb elbeszéléseket és regényeket is nyujthasson olvasóinak. Így a mult év egész folyamán keresztül közölte *Verne* Gyula a kitünő francia író „Jangada, nyolczszáz mértföld az Amazonon” című érdekesítő regényét 50 képpel illusztrálva, s a jelen évi folyamán közli ugyan-csak *Verne*nek legújabb illusztrált regényét „A Robinsonok iskolája” czimmel. — A *Világkrónika* ezen felül, mint hetilapjaink közleményeinek kiegészítője, hazai és külföldi általánosabb érdeklő eseményeket, az azokban kiválóan szereplő személyiségeket népszerű nyelven irt magyarázatokkal kísért képekben mutatja be; közöl tájékoztató cikkeket, ujjrajzokat, nép és tájismertetéseket, szemléltető jelentéseket, hazai és külföldi közérdeklő mozzanatokról, találmányokról, fölfedezésekről, ugy szintén mulattató apróbb közleményeket, közhasznu tudnivalókat stb.

A Politikai Ujdonságok terjedelmét utjabban „Magyar Gazda” ezim alatt két-hetenként megjelenő képes gazdasági mellékállal bővítettük. ■
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

A Franklin-társulat hírlap-kiadóhivatalában (Budapest, egyetem-utca 4. sz.) megrendelhető:

„Képes Néplap és Politikai Híradó”
a legelősebb újság a magyar nép számára.
A Képes Néplap félre — — — — — 1 frt.
A Képes Néplap a Világkrónikával együtt — — — — 2 frt.

SAKKJÁTÉK.
1182-ik számú feladvány. Arnell J.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

Az 1177. sz. feladvány megfejtése.
Fühndrich H.-től.

Megfejtés.
Világos. Sáhel.
1. Ve2-e4 ———— Kd6-c5 (a)
2. He6-d8 ———— t. sz.
3. Ve4-d4 v. Hd8-b7 matt

a. ———— Kd6-d7 (b)
1. ———— He6-c5 †
3. Ve4-a8 v. Be5-c6 matt.

b. ———— Vh7-h1
2. Be5-d5 † stb.

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben* Fülöp Józ. *Nagy-Dobronyban* Nemeth Péter. *Budapesten* K. J. és F. H. *A pesti sakk-kör.*

HALALOZÁSOK.
HARAY VIKTOR, ismert író, a szabadságharcban vitéz honvédszázados, kiről gr. *Teleki* Sándor oly melegen ír emlékirataiban, meghalt 64 éves korában Kolozsvárt, hol a himlőjárvány áldozata lett. Haray ifjabb éveiben színész volt, s már ekkor több vigyátékot irt, később pedig regényeket, beszéleteket. A szabadságharc alatt *Teleki* Sándorral együtt Bem

mellett szolgált. A szabadságharc után sokáig lap-
pangott, egy ideig Csernovits Péter aradmegyei
nagybíróként, ki sok menekülőnek nyújtott za-
badulást, később Erdélyben, hol ismét színésznek
csapott fel. Járt szét az országban vándortársulatok-
kal a játszott. Nem a színészi, de a rendkívül kedves
embert szerette mindenki s rejtőzködő kéztől kézre
adva. Maros-Vásárhelyen sok ideig tartotta a gróf
László Mór jó barátja házában. Innen, mikor lecsen-
desült minden, Kolozsvárra jött, s az ottani nemzeti
színház igazgatósága mellett kapott kezelői állást.
Majd gr. Bethlen Gabornál, utóbb pedig gr. Eszterházy
Kálmán kolozsmegyei főispánjánál lett színház-
igazgató, s ez állásában haláláig megmaradt. Haragt
Kolozsvár társas és művészi köreiből igen kedvel-
ték. Vidám, élénk kedélyét az idő nem tudta meg-
törni.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: YBL
Lajos, a Lipótrend lovagkeresztése, nyugalmazott
váltó- és kereskedelmi törvényszéki elnök, 74 éves
korában, Irsán. — PFELER GYULA, kiváló művelt-
ségi orvos, 63 éves korában, Iharos-Berényben. —
Gidófalvi Csizsár ALBERT, nagyajtai kir. járásbíró,
42 éves korában a tusnádi fürdőben és Baróthon
temették el. — NITNÁUS ADÁM, pozsony-szentgyörgyi
lelkész, 70 éves korában. — OSZVEREK VILMOS, új-
pécsi római kath. plébános, 77 éves korában. —
KADL FÜLÖP, földbírók s 1849-iki honvédfőhad-
nagy, 62 éves korában, Ungváron. — SPENCZ KÁ-
ROLY, bírók, 42 éves korában, Maros-Vásárhelyen.
— TANAY ÖDÖN, az «Ellenőr» napilapnak majdnem
alapítója óta főszédeje, ki a nyomdászok testületé-
nek művelődési s egyetemi mozgalmaiban is igen te-
vékeny részt vett, 37 éves korában. — BÁRDOS JÁNOS,
hegedűművész, ki néhány évvel ezelőtt külföldre
utazott, hangversenyeket adott, de Londonban be-
tegség lepte meg, szeme világát is elveszté s ott
hunyt el. — GNÓK ZSIGMOND, tekintélyes polgár, a
nyiregházi takarékpénztár igazgatója, s a megyei és
városi törvényhatóságok tagja. — PROSST FERENCZ,
ügyvéd, 64 éves korában, Győrben. — KISS ISTVÁN,
pázmáni bírók, 63 éves korában. — BOLDOZSÁR
GYÖRGY, 48 éves korában, Kassán. — HÖSZLER AR-
BERT, kolozsvári törvényszéki joggyakornok, Hőszer
Nándor Beszterce-Naszódmegye főispánjának 25
éves fia. — SCHOUSEK VINCEZ, szabadkai zenédei
karnagy, Anseeben. — MOIZER JÓZSEF, a negyvenes
években Bars plébánosa, 1848-ban Somogy megye
nagyatádi kerületének országgyűlési képviselője, ki
a szabadságharc után nehéz rabságot szenvedett s
kiszabadulva, plébániájától megfosztva, visszavonul-
tan élt, 74 éves korában, Szigetváron. — HUBERT

JÁNOS, a pozsonyi pezsgógyár egyik tulajdonosa, 37
éves korában. — BOCHAL ANTAL, lovag, nyugalma-
zott cs. k. ezredes, 71 éves korában, szintén Po-
zsonyban.

Özv. ORSZÁGH-REICH ANTALNE, Országh Sán-
dor miniszteri tanácsos és a főváros egyik ország-
gyűlési képviselőjének édes anyja, 68 éves ko-
rában, Szent-Lőrinczen. — SIMON JANKA, Simon
Zsigmond tihanyi apát nővére, nemes szivű jóté-
kony hölgy, Közép-Isztkon. — KERESZTESY SÁN-
dorné szül. Grab Borbála, az ismert fővárosi vívó-
mester neje, 39 éves korában. — GRUBER VILMOSNÉ
szül. Gabler Mária, fővárosi nagykereskedő neje,
24 éves korában. — ZSIFOVICS JÁNOSNÉ szül. Theo-
dorovits Erzsébet, a pomázi g. kath. lelkész anyja,
18 éves korában. — USZLÁR-GLAICHEN MARY báróné,
18 éves korában a szemlénekjei Deméthen. —
PAVETTIS MIHÁLYNÉ szül. Wasischek Teréz, a buda-
pesti állami tanítóképző intézet tanárának neje, 27
éves korában, Kőszegen. — ÖZV. FELD ANTALNÉ
szül. Burghardt Erzsébet, 75 éves korában, Székes-
fehérváron. — IRÁNYI LAJOSNÉ szül. Lehoczy Teréz,
25 éves korában, Rozsnyón; ugyanott WESSELY JÁ-
nosné szül. Laczkó Amália, 52 éves korában. —
ÖZV. ANTAL JÁNOSNÉ szül. Faller Teréz, 78 éves
korában, Kassán. — ÖZV. FIALA ZSÓFIA ASSZONY,
76 éves korában, Pozsonyban. — RUSSO ANDRÁS
szül. Fogarasi Leona, táviratiszt neje, Szegeden. —
ÖZV. JANOVITSNÉ szül. Mukly Xantippe, fővárosi
nagykereskedő özvegye, 46 éves korában.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Gondtalan napok. Jöni fog.
Bajnok. Kívánsága szerint legyen. A beküldött
három költemény közül egyre (Mí haj!) semmit se
mondhatunk; gondolata elcsélt, formája pongyola.
A Part hosszában egy szemnyivel jobb, de ez is nagyon
ütszéli gondolatot lapít el, szintén meglehetősen pongyol-
án. Még jobbacsa a harmadik: a rózsmát szakítani
akaró s kezét megszuró gyerek hasonlata, bár szintén
nem új, némileg új változattal van felhasználva, s csino-
sabb kidolgozásban talán közelíthető is volna. De igazán
nem ígérhetünk valami különös sikert az egész műked-
velőségnek.
Kisrét engem. Egyik sem közelíthet. Aránylag
legjobb a Tudom, tudom... kezdetű, melynek befeje-
zése elég csinos;
Tilos neked előre lépni,
Hátrálni tiltva énnekem;
A távolság köztünk egy lépés
És mégis olyan végtelen!

De ezt is szebben, szabotusban költőtebben le-
hetett volna kivinni. A Halálmadárban is van egy kis

hangulat, de nem több. — Csak sehoggy sem akar sike-
rülni. Úgy látszik, ön tiz annyit ír, mint kellene.

Tartalom.

Szöveg: Arabi pasa. — St.-Clond. (1882. márczius
15.) Költemény. Ujvari Belától. — Egyiptom a puszu-
lás előtt. — A csigák életéből. Hazay Gyulától. — Egy
fedél alatt. Angol regény. Irta Payn Jakab. — Retyezáti
fajvadászat. Rethi Lajostól. — Egyveleg. — Vetter
altábornagy. — Inzurgens-nóta. Krécsy Miklóstól. —
Hogyan írjuk az orosz neveket? Csopely Lászlótól. —
Alexandria bombázása. — Tróadom és művészet. —
Közintézetek és egyletek. — Egyház és iskola. — Mi
újnság? — Halálközselek. — Szerkesztői mondanivaló.
— Sakkjáték. — Heti napiár.

Képek: Arabi és csapatai. — Alexandria bombá-
zása. — Egy fedél alatt. — Fajdva-lás a Retyezáton —
Vetter altábornagy. — Alexandriából: 1. Mexi mal-
mok. 2. Védelmi készültek a vízvezetéknl. 3. Telefon
a «Helikon» hajón.

HETI NAPTR. Augusztus hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
30 V	A 9 Abd. és Szen.	A 8 Abdon	18 C 9 Jác. vt. 14
31 H	Lojoi Ignác	Germán	19 Diús. Makr. 15 Tab.ör
1 K	Vasas sz. Péter	Vasas sz. Péter	20 Illés prof. 16
2 S	Portiunculá	Gusztáv	21 Sim és Ján. 17
3 C	István vért. m.	Ágost	22 Magd. Mária 18 B., t.l.e.
4 P	Domonkos	Domonkos	23 Fokáz, Tróf. 10 Judit
5 S	Havi b. assz.	Ózvald	24 Krisztina vt. 20 S. Vaet.

Hold változások. ☾ Utolsó negyed 6-án 5 óra 29 percz regg.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. Egyetem-tér. 6. sz.)

Köszvénybetegek számára.

Kwizda Ferencz Ján. urnak, os. k. udvari
szállító Korneuburgban. Két év óta annyira fájt a
vállam, hogy csak nehezen bírtam kabátot öltöni;
ekkor egy barátom szivességéből kaptam — mi-
után sok mindenfélét eredménytelenül használ-
tam — egy üveggel az ön köszvénynedvéből, és
most többszöri lefekvés előtt bedörzsölés után
fájdalmaim egészen megszűntek.
Legfőbb köszönetem nyilvánítása mellett
további három üveg köszvény-nedv szives beküldését
kérem.

Különös tisztelettel
St.-Marsin, Cilli mellett. Stoklas Tamás,
bírtokos.

Kapható minden gyógyszerárban. Fő letét
Kwizda Ferencz János cs. k. udv. szállító és ker.
gyógyszerésznél, Korneuburgban.

PEINTURE BOGAERTS
Csodálatosan keresztül, nem papírra, ha-
nem közvetlenül festővászonra dolgozott máso-
latok Burgers H. I., Seitz, de Block stb. eredeti
festményei után. — Arjegyzékek ingyen és bérmentve küld
HENRI BOGAERTS, BOIS-LA-DUC, HOLLAND.
Uj!!! Ausztria-Magyarország koronaher-
cege és koronahercegnőjének arcsképe.

Kopaszság,
a haj őszülése és korpaképződés
ellen a napoként érkező bizonyítványok és később ir-
tok tanúsága szerint egyedül jók bizonyult a sz
TANNIN-OLAJ
Dr. Morastól.

Tisztelt gyógyszerész ur! Szíveskedjek szívesen Dr. Moras Tannin-olaját
bő még egy nagy palackal feladni. E szer hatás aly kint, hogy a hajam hal-
lisa teljesen megritult. Nemcsak, a sátrú után-néves immár látható is.
Bécs, 1880. január 5.
Wagner Vilmos.
Fűrt J. gyógyszerész urnak Prágában. Szerencsésnek érzem magamat ön-
pél közhírtól, hogy Dr. Moras Tannin-olaját nem használtam volna, ha Ily agyag-
tálcán megcsináltam. Termélem, hogy a szer segítségével előbbi szőp-hajamat immár
viszonyo em.
Marienbad, 1879. aug. 18-án.
Tektetéses Urak! Hárman évek embere kopasz fejűl bírtam nem valami
kellemes. Ha dr. Moras Tannin-olaját nem használtam volna, ma Ily agyag-
tálcán volnék. E szer néhány hét alatt csodát tett rajtam, mit mindazok, kik ismernek
bizonyítanak. Enneképpen kérem stb. 1880. márc. 5-én.
Bukova, 1880. jan. 3-án. Dr. Kócsk János jószágszerző.

Kapható 2 és 1 frtos palackokban.
Fő letét Magyarországon Török J. gyógy-
szertára Budapest, király-utca. Pozsonyban Pistoray
Felix gyógyszerár. Temesváron Tarozay József gyógy-
szert. Zágrábban Mittelbach Zsigm. gyógyszerár.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent
és minden könyvkereskedésben kapható:

KISFALUDY KÁROLY
ÉS
MUNKÁI.
Irta **BÁNOZCI JÓZSEF.**
Első kötet.
A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL.
Ára füve 2 frt 40 kr. — Angol vászonba köve 2 frt 80 kr.

ÉLETRAJZOK
PLUTARCHOSBÓL.
GÖNBŐL FORDÍTOTTA
SZILASSY MÓRICZ.
TARTALMA: Első rész: Lykurgos. — Solon. — The-
mistokles. — Aristoteles. — Szimon. — Második rész:
Perikles. — Nikias. — Alkibiádés. — Lysandros. —
Agésilaos. — Pelopidas.
Ára füve 1 forint 60 krajczár. — Vászonba köve 2 forint.

ARAGO
EMLEKESZÉDEI
FRANZIÁBÓL FORDÍTOTTÁÉ
Dr. CSÁSZÁR KÁROLY és KONT GY.
TARTALMAZ:
CARNOT, MONGE, VOLTA ÉS AMPÈRE
ÉLETRAJZAIT.
Ára füve 2 forint. — Vászonba köve 2 forint 40 kr.

Figyelmeztetésül!!
Távol-, rövid- és gyenge-látóknak
kizárólag általán készített és egyáltalán elismert szem-
üvegek semmiféle s bármí módon magát bemutató utazó
által el nem árusítottak. hamisítatlanul ezek kizárólag
látászérszeti intézetemb-n, Budapest, váci utca 19. sz.
kaphatók. **SOLOMONSON N. H.** látászérsz.

A LEGJOBB
SZIVARKA-PAPÍR
A
LE HOUBLON
francia gyártmány. 105
Utánzásokra figyelmeztetünk!!
Csak az a szivarka-papír valódi,
hol minden lapon a
LE HOUBLON bélyeg van, és
minden doboz az alábbi védjegy-
gyel van ellátva.
Cawley & Henry
Prop^{re} du Brevet
Cawley & Henry, a leinige Fabrikanten, PARIS
Sous Fabricants brevetés des Marques:
PAPIER ANANAS **LE DRAPEAU NATIONAL**
Couleur Mars Blanc ou Mars
Qualité supérieure 1871 Armes de chaque 1871

ANDEL J.
tengertüli
pora.
Az Anel J.-féle ujonnan feltalált tengertüli por nem
a közönséges feregporokak vehető, h nem egy tulközön-
séges direkt készített 1000-szer megvizsgált és kiténőnek
talált specialitás pornak tekintendő. Az Anel J.-féle
ujjonnan feltalált tengertüli por használsához egy nagyon
gyakorlati és olcsó új szerkezetű

fereg-porzó fecskendő
megrendő. Az említett por, ugy mondható természet-
feletti erővel bír, kiirtja a **poloskát, bolhát,**
svábbogart, munkaérget, molyt, le-
gyet és hangyaérget, egyáltalán az egész fér-
gek létét csodálatos gyorsan, biztosan és pedig olykép,
hogy a férgekkel semminemű maradékok sem hagy vissza-
ra üvegenként 20, 40, 60, 80 kr. és 1 frt. Egy darab fereg-
porzó gép ára 40 kr. Kapható Budapestben Török József gyógyt-
szertárban király-utca 12. Továbbá raktárak a követ-
kező gyógyszerárakban. Arad: Rozsnyay Mátyás, Brassó:
Jekelius N. Eger: Kollner Lőrincz, Eszék: Dienes J. C.;
Kaposvár: Babochay Kálmán. Kesztemék: Katona Zsigm.
kács: Medvezky Sándor. Miskolcz: Dr. Szabó Gyula. Munk-
Léva: Draxler Ferencz. Szekeshelyvár: Diebilla György
Szeged: Harez János. Temesvár: Tarczay István. 405

Legnagyobb és dústartalmu raktár szabadalmazott járgány cséplőgépek-
ből, tisztító és szákoló készülékekkel.
FEHÉR MIKLÓS
vezérlőnyöke a magyar, osztrák, angol, francia, amerikai és német mezőgazdasági gépjárműknek,
BUDAPEST, ÜLLŐI-UT 25. SZÁM, „KÖZTELEK.”
Ajánlja az általa legelőször behozott legújabb és legszilárdabb szerkezetű járgány-cséplőgépeit 2—4
lóerőre, tisztító és szákoló készü. kkel, továbbá kisebb cséplőgépeket kézi vagy 1—2 lőerőjű járgány-
hajításra, száma- és töreközóval vagy a nélkül, tisztító és választó rostált. Trieur konkoly-, búkköny-
és zabválasztó, valamint a mezőgazdaság szakmájába vágó minden egyéb kiténő szerkezetű gépeit
a legolcsóbb árak és kedvező feltételek mellett. Ábrázolt árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent
és minden könyvkereskedésben kapható:
SVÉD KÖLTŐKBŐL.
FORDÍTOTTA
GYÖRY VILMOS.
Tartalmaz fordításokat: Franzén. — Tegnére. —
Geijer. — Runeberg. — Beskow. — Böttiger. — XV. Ká-
roly. — II. Oszkár. — Topelius. — Öman. — és Virgin
költeményeikkből.
Ára füve 2 frt 4) kr. Angol vászonba köve 2 frt 80 kr.

A HÁZI NEVELÉS.
PÉLDÁKBAN ELŐADVA.
Szülők, nevelők s különbözően községi
népkönyvtárak számára.
IRTA
Zámolyi VARGA MIHÁLY.
I. kötet: A TESTI ÁPOLÁS
Ára füve 1 frt 50 kr.

Tartalma: Tájékoztásul. A gyermek és helyzete.
a népek nagy családjában. — Az áldott állapot. —
A szülői ház szentecarnoka. — A számkivetés völgye
— A szülő és szülőltje. — A bába. — A koma. — A
gyermek nevet kap. — Egy lap a természet nagy
könyvéből. — Az anyai emlékek. — A szoptató dajka
— Az új szülött mesterséges táplálása. — A száras
dajka. — Az új szülött ápolása. A sírás. — A lak-
hely. — Az emberi tett. A test fejlődése. — Hibás
testalkat. — A gyermek járti tanul. — A himlőoltás
A tisztaság. — A körmök. — A székürítés. — Ahaj.
— A fogak. — A külérzések. — A látó érteke. — A
szagló érteke. — Az ízérteke. — A tapintás. — Ne
kényeztesse a gyermeket. — A test edzése. — Vi-
gyák a gyermeket szabad levegőre. — A fűrdés. — A
játék. — A tornáztat. — A ruházat. — A táplálék
— Az ital. — Tej. — Viz. Kávé. — Thea. — Bor
— Sör. — Pálinka. — Az alvás. — Háloszoba. — Az
ágy. — Ágyi ruha. — A nemi tévedés. — A beteg
szoba. — A ravatal.

II. kötet: A LÉLEK MŰVELESE.
Ára füve 2 frt 50 kr.
Tartalma: Bevezetés. A házi nevelés szellemi
oldala. — I. rész. A lélek magában véve: Az állati
és emberi lélek. — A lélek a testtel egyestülve. —
II. rész. A lélek élete. — A családi iskola. Első osz-
tály. A gyermek beszélni tanul. Második osztály. A
házi tanítás. Harmadik osztály. Olvasás, írás és szá-
molás. — III. rész. A kedély. A kedély mozgalmai.
— A csatlakozási érzelem. — A hiszseretet. A val-
lásos nevelés. A szépségszeti nevelés. — A munka-sze-
retet. — A nőnevelés. — IV. rész. Az akarat: Az
akarat aberratioi. V. rész. A gyermek nevelése a szü-
lők házában kívül: A népiszkola.

Egy hatszor hasábzott petitsor, vagy annak helye
egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál
10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdteményeket elfogad
BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 12, Schalek
Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2.

HAZAI TERMÉNY!
CSÉPLÉSI IDÉNYRE
ajánlunk kiténő minőségű
TÖMÖR (DARABOS) SZENET
három minőségben mozdonyok (Locomobile) fűtésére.
GYÁRSZENET, gyári czélokra, minden hazai vasút-
állomásra szállítva, igen futányos, mérsékelt árak mellett.
Északmagyarországi egyesített köszénbánya- és iparvállalat-részvény-társulat
Budapest, V. Erzsébet-tér 10. sz.
(Utánnymat nem díjaztall.)

A szép
Bajusz
az itje legfőbb
dize A bajusz-
án nem talál a
lényoknál
szereleure. Ba-
jusz nélkül ni-
esen csak. A
kinek még nincs
bajusza, az csak azonnal rendel-
jen egy szeleneze
Musfacher bazsamot
Paul Hosse, Frankfurt/Main,
Schillerstrasse 12. Bámmíni fogin
az eredményt. Doboz az egész
ausztria birodalomba bérment
mekküdés mellett 1 Fl. 80 Kr. a
pénz beküldése vagy utánvétele
mellett. A meg küldés várn mentes.

KÁVÉ
kiténő minőségű, tiszta,
erős, illatos, nem festett,
uj aratás
pontosan 4½ kilos csoma-
gokban. Szállítás postán
utánvétellel, Ausztria-Ma-
gyarország m. helységébe.
1 kilonként netto 750
vam- és postabérmentesen.
Gyöngy-Ceylon, legfinom.
barna ... 1.98
Gyöngy-Manilla, fin.v. 1.65
Ceylon, Prima barna 1.70
Ceylon, finom zöld ... 1.58
Mocca, valódi arab ... 1.84
Ouba, neszmű s.-zöld 1.80
Menado, arany. legf. 1.60
Domingo, válogatott 1.50
Java, legfin., vil. zöld 1.44
Santos, zamatos, legf. 1.36
Rio, zamatos és jó ... 1.30
Jamaica, jóízű ... 1.22
MAITI R., Triest.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden
könyvüzárnál kapható:
HIMFY SZERELMEI.
Irta
KISFALUDY SÁNDOR.
MÁSODIK KIADÁS A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL.
Ára díszkötésben 2 frt.

LENAU MIKLÓS ÉLETE ÉS MŰVEL.
IRTA
Dr. SONNENFELD ZSIGMOND.
Ára füve 1 frt 40 kr.

SALICYLSAV-KÉSZÍTMÉNYEK
KIELHAUSER H.
okl. gyógyszerésztől és illatszergyártótl Grácban.
A Salicyl-sav a drezdai dr. Heyden vegytani labora-
toriumából, azon felette kedvező eredmények után.
melyeket a dr. Kolbe, dr. Neubauer, dr. Wagner stb.
tanár urak kísérleti előidétek, már világhírt vívott
ki magának mint erjedést és rothadást akadályozó
anyag, és nem csak fényesen érvényesült mindennemű
belső bajok ellen, hanem czélirányos összetételben
még fölülmalhatlan óvszer a bőrre, hajra és fogakra
nézve. Anticeptikus hatása különösen rendkívüli;
megakadályozza a sérült szervek rothadását, s ezzel
együtt eltűnik az azzal járó kellemetlen szag is.
Salicyl-toilette szappan ... darabja ára 50 kr.
Salicyl-toilette-víz ... 70
Salicyl-fogpor ... 50
Salicyl-fogpép ... 60
Salicyl-szájvíz ... 60
Salicyl-hajkenőcs ... 50
Salicyl-hintőpor (lábak izzadása ellen) ... 50
Főraktár Magyarországra nézve:
TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél Budapestben,
király-utca 12. szám.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden
könyvkereskedésben kapható:
KISFALUDY SÁNDOR
ÖSSZES REGÉI.
Két kötet a költő arczképével, egy kötetbe köve
ára 1 frt 60 kr.

A németországi gyógyszerügyi társulatok által megvizsgált, és kitűnő alkalmaszhatósága végett a magas ca. kir. magyarországi helytartóság által engedélyezett

Köszvény-vászon

mindenféle köszvény, csúsz (Rheuma), inszag...
Ezeknek övszere a köszvény-vászon által fölléve van.

Dr. BURON párisi általános sebtapasza

mindenféle sebek, gonyedések és daganatok ellen. — Egy köcsög ára a használati mód...
Belgrád: Döbör Gy. — Újvidék: Grossinger gyógyszer. — Zágráb: Mitlbach gyógyszer.

ARCZBŐR.

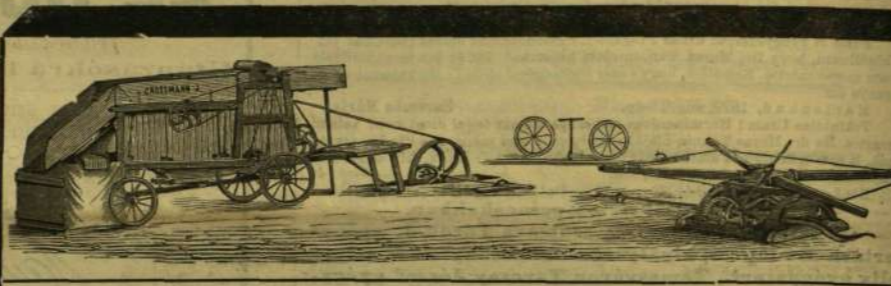
A szépség egyik fő feltétele a szép arczbor. Még a legveszélyesebb alkotási arca is elbájos...
Zágrábban: Mitlbach Zeigm. gyógyszer.

Kérem

ezt előlvasni. A „rögtön-nyomó“ (14120. sz. német bírói szab., ca. k. osztrák szab., ezüst-érem és okirat...
Steuer & Dammann. NB. Szabadékok Anglia és Franciaország, stb. számára, eladók.

TERMÉNY-RAKTÁR, ELŐLEG- és BIZOMÁNYI ÜZLET.

A magyar leszámítoló- és pénzváltó-bank ajánlja a t. cz. termékek és kereskedők...
Magyar leszámítoló és pénzváltó-bank.

GROSSMANN ÉS RAUSCHENBACH

ELSŐ MAGYAR GAZDASÁGI GÉPGYÁRA BUDAPESTEN

ORVOSI TANÁCSADÓ VÁROSON ÉS FALUN.

Szerkesztette LÉNGYEL DÁNIEL. Ára 1 frt 50 kr.
TARTALOM: Előszó. — I. Életr. rendi szabályok az élet és egészség fenntartására. — Az élet egyes korait illető életrendi szabályok. — Egészséges származás. — A gyermekkor testi és szellemi ápolása. — Munkás fiatalok. — A férfikor tanulási. — Az öregkor s annak gyámoltatása. — Az élet minden korára tartozó életrendi szabályok. — Alvás. — Tiszta levegő élvezése. — Mozgás. — A bőr ápolása. — Helyes és mértékletes táplálkozás. — Husfele ételdek. — Melegvéri állatok húsa. — Az állatországok nemzeti termékei. — Hidegvéri állatok húsa. — Növényi ételdek. — Líztes növények. — Nedvűs növények. — Fűszerek és csipős növények. — A tápszereknek elmezhetőségükre való elkészítése módjáról. — Italok. — Betegségek s véletlen halálos esetek kiküldése. — Lekki s testi művelődés. — II. Betegségek a azokban való eljárás. — Betegségben való általános eljárás. — Egyes betegségek ismeretése. — Belső betegségek. — Lázak. — Heves lázak. — Egyszerű láz. — Lobos láz. — Idegláz. — Rothasztó láz. — Gyomorláz. — Hurutláz. — Csúzláz. — Ragályos lázak. — Váltólag. — Idült lázak. — Gyulladások. — Vertolulások. — Agyaló. — Gerinczgyömb. — Sremlob. — Füllob. — Légcsőlob. — Kisderek torokgyökje. — Mellhartyalob. — Tüdőlob. — Nyálmirigylob. — Toroklob. — Gyomorlob. — Belsőlob. — Májlob. — Léplob. — Veselob. — Húgyhólyaglob. — Mielob. — Hasbélgyömb. — Gyermekgyógyászat. — Kitégek. — Orv. — Ujszülöttek orv. — Vörheny. — Kanyaró. — Csülök. — Bárcsony. — Szeplő. — Májfolt. — Hümlő. — Álhümlő. — Vedhimlő. — Rúh. — Otvar. — Szivacs. — Köleskötő. — Sömör. — Kelés. — Pokolvar. — Betegségek.

A SZEMÜVEG

Népszerű értekezés. Írta Dr. Szilády Adolf. Ára füzete 80 kr.
Tartalom: I. A szemüveg hivatása. — II. A szemüveg története. — III. A szemüveg nemei: 1. Domború (convex) üveg. 2. Homorú (concav) üveg. 3. Hengercs (cylindrikus) üveg. 4. Hasbós (prismatikus) üveg. 5. Rekesz- és kancsal szemüveg. 6. Védő szemüveg. — IV. Optikai segédesszközök gyengéltetők: 1. Olvasó szemüveg. 2. Színházi látócső. — V. A szemüveg alkjai: 1. Pápaszem. 2. Orrcsiftető, lorgon és monoki. — VI. A szemüveg kiállítás: 1. Metszet. 2. Ciszolat. 3. Számosás. 4. Anyagszer. Befejezés.

VASÁRNAPI UJSÁG

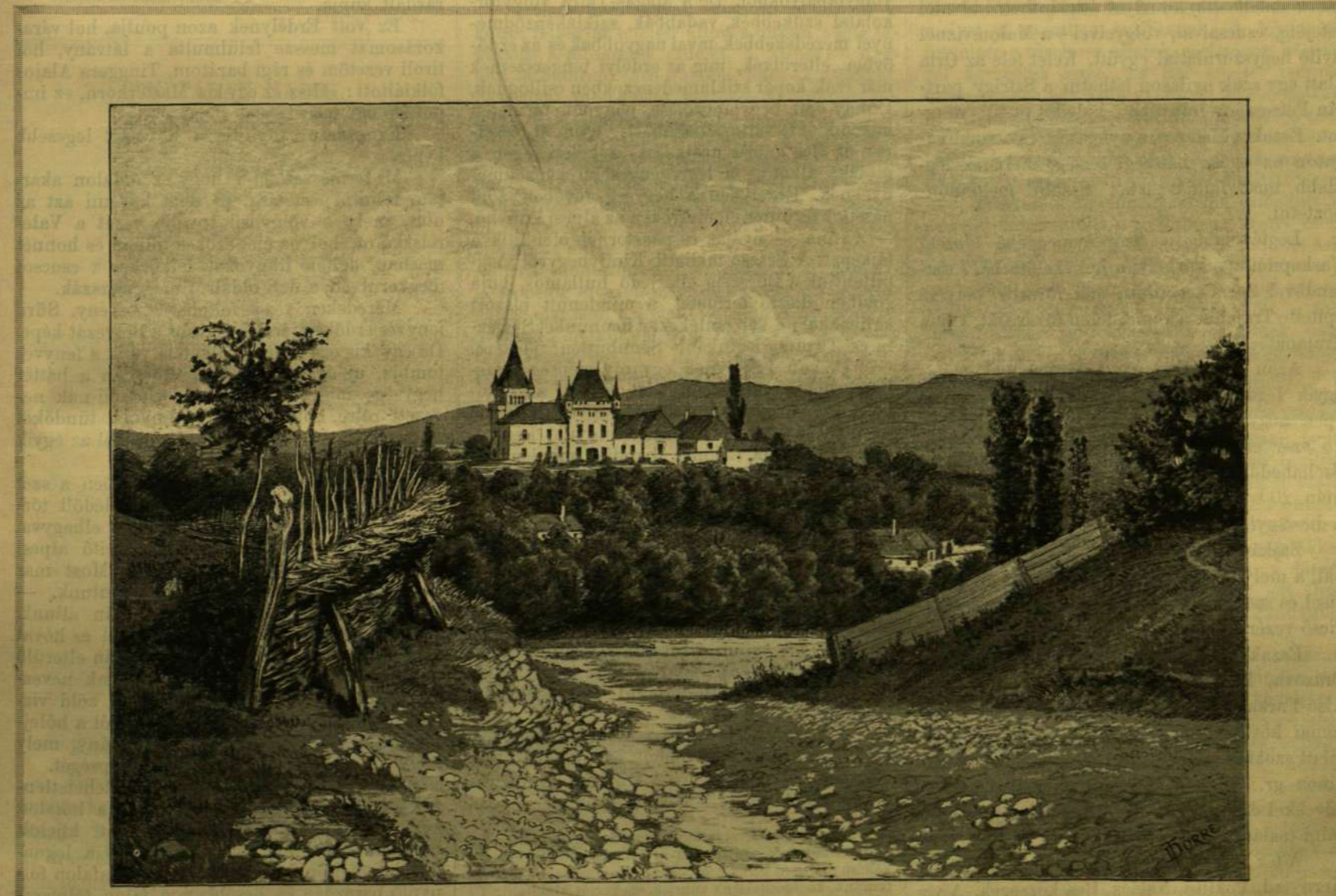
32-ik szám 1882. BUDAPEST, AUGUSZTUS 6. XXIX. évfolyam

ÓRALJA-BOLDOGFALVA.

ERDÉLY egyik legnagyobb és legszebb sikságának, Hátszegvidéknek, keleti oldalán fekszik egy igénytelen kis község, Óralja-Boldogfalva, melyet a trónörökös-pár ottan tartózkodása ép oly hirtelen tett emlegetté mostan, mint Töke-Terebest egykor a gróf Andrásy Gyula diplomáciai jegyzékei. A kastélyt, mely a fenséges párnak szállást ad mostan tiz napra, néhai Kendeffy Árpád res-

taurálta angol kastélyokra emlékeztető góth styblen. A század első felében Erdély egyik legfényesebb lovagja, gróf Kendeffy Ádám tartotta udvarát ottan. Lakásával szemben nagy terjedelmű lovagló iskolát épített, a melynek omladozó falai közt szénát tartanak most. Utódjának, Kendeffy Árpádnak, csak a lakóház iránt volt szenvedélye, és sokat áldozott rá, hogy valóságos főúri kastélylyá tegye. Ellátta tornyokkal, erkélyekkel, messzelátókkal; belsejét faragványokkal, czimerekkel, ezreket

erő nehéz butorzattal. Ritka és fényes kötésművekben gazdag könyvtára is egyik ékessége a kastélynak. Maga nem sokáig élvezhette, mert férfikora kezdetén halt el; be sem végezhetette egészen úgy, a mint tervezve volt. Beh repesne szive az örömtől mostan, ha megérhette volna, hogy a midőn anyai század után először tartózkodik egy királyutód a régi dicsőségű Hunyadmegyé földjén, az az ő kastélyát választotta tartózkodási helyül. Boldogfalva maga igen kicsiny község,

AZ ÓRALJA-BOLDOGFALVAI KASTÉLY. — DÉCHY MÓR FÉNYKÉPE UTÁN.

Forint 213.550 forint

TRIESZTI nagy kiállítási SORSJÁTÉK

1000 nyereményének
első főnyeremény, arany vagy készpénz frt 50.000
második " " " " 20.000
harmadik " " " " 10.000

ezeken kívül tartalmaz a sorsjáték még egy nyereményt 10.000 frt, négy nyereményt 5000 frt értékben; öt egyenkénti 3000 frt, tizenöt egyenkénti 1000 frt, harmincz egyenkénti 500 frt, ötven egyenkénti 300 frt, ötven egyenkénti 200 frt, száz egyenkénti 100 frt, kétszáz egyenkénti 50 frt, ötszáznyereményt egyenkénti 25 frtos értékű nyereményt. Továbbá több más melléknyeremény a kiállítók által ajándékozott kiállítási tárgyakkban.

Egy sorsjegy ára 50 krajczár o. érték.

Elárusítások átvétele eszközölhető a Pesti magyar kereskedelmi bank váltóüzleténél Budapest, Dorottya-utca 1. szám.

Egyes sorsjegyek megrendelésénél postaköltségre 15 kr. küldendő.